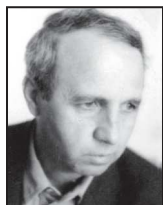

Editorial

Florea Burtan

Oglinda realității

Primăvara se așterne, frumos și lin, peste o țară cu ochii plânși, stoarsă de vlagă, dusă, într-o pomire inconștientă și haotică, spre marginea prăpastiei.

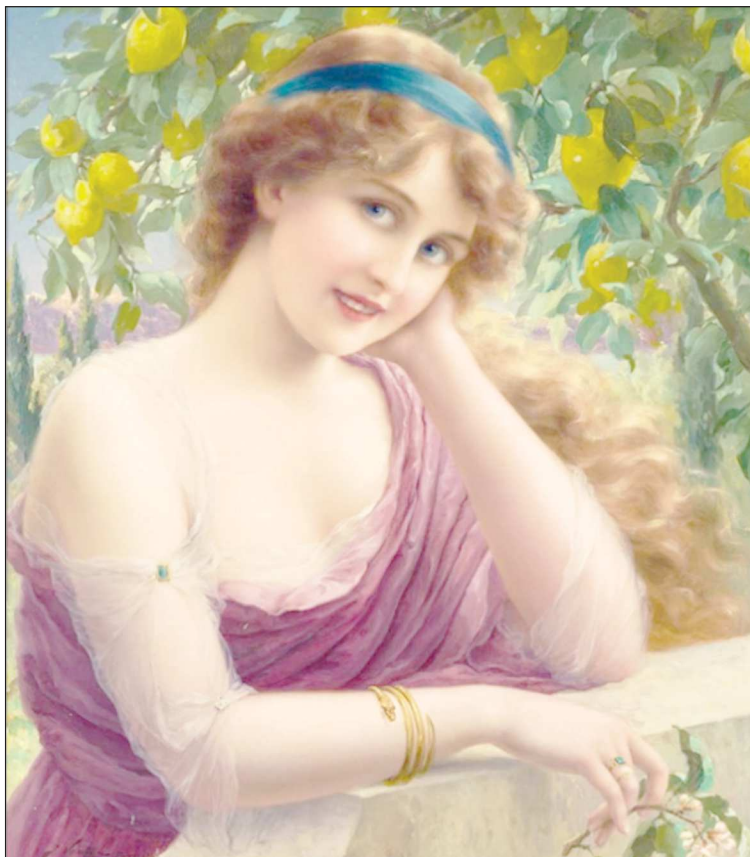
Am devenit stăpânii iluziilor și viselor deșarte. Umlăm zgribuliți, pe sub un orizont îngust și întunecat, nu ne mai revenim. Ne prăbușim în sărăcie, într-un ritm amețitor. Băjbăim, de la o zi la alta, acriți de viață și de lipsuri multe și mărunte, descurajați și resemnați. Trăim într-o permanentă stare de confuzie și frică determinată de agresiva pandemic, de politicile teșmenite, infatuate, nepăsătoare. Răbdarea națională clocotește, ne scoate în stradă, răgușește în zadar. Nimic nu se leagă. Promisiunile sunt căpăcite. Uitate. Ne privim în oglinda realității și constatăm că nu mai semănăm nici cu noi înșine. Suntem ai tuturor și ai nimănui, harnici purtători ai deznădejzii și însingurării. Stăm cu mâna întinsă la răscrucile nenorocului, striviți de indiferența unei societăți debusolate, incapabile de lucruri normale. Bălciul e-n toi, caricatural, batjocoritor, cangrenos. Ne ține în brațe și ne joacă după bunul său plac, fără să ia seama la coroana suferinței, pe care o ținem pe creștet, cu o inutilă demnitate. Avem prea multe răni, ca să mai fie loc și pentru un surăs. Am fost prea des și prea mult înșelați și amăgiți, ca să mai putem fi optimiști și încrezători. Încrezători într-un posibil trai decent. De decenii, cei care ne-au condus și ne conduc, se uită la noi ca la niște năluci. Pe când duioasa sărăcie se lăbărtează, nesățioasă și triumfală.

Locuim într-o realitate înlăcrimată și tristă. Ne lăudăm că avem o țară bogată și frumoasă, dar, pe masa noastră, pâinea continuă să fie puțină și amară. Dreptul la bucurie ni s-a luat demult. Nu mai știm să fim veseli, să privim în ochii soarelui și să ne lăsăm cuprinși de lumina curată a vieții! Am cerși îndurare, nu avem la cine. Aleșii noștri au alte priorități, ne zămbesc, nepăsători, și se zidesc în miere și răsfață.

Partea cea mai dureroasă este că ni se distruge, încet și inconștient, sufletul. Ni se tulbură adâncul de rouă al întregii noastre ființe. Prin aruncarea în derizoriu a educației, culturii, sănătății. Prin continua promovare în fruntea instituțiilor a „lipitorilor de afișe”, a „fanfaronilor și gușășilor”. A dubioșilor, perfizi și fuduli.

Ne-am îmbolnăvit de o lungă înserare, de lehamite și vorbe-n vânt. Și boala vine dinspre lipsa locurilor de muncă, dintr-un învățământ năucit și năucitor, dintr-un sistem de sănătate scheletic. Dintr-o fabuloasă risipă de bani publici.

Împingem, la greu, un car fără roți, pe un drum care nu duce nicăieri. Obosiți, resemnați, căutând, zadarnic, adevărul, dreptatea, normalitatea, sensul durabil al existenței...

Tânăra lângă un lămâi, Émile Vernon, 1913

Carmen Focșa

Altfel decât până acum

... Și eu eram... Adică, nu. Absența ta
Un chip oval în mine își săpa
Un chip oval, înmiresmat în fum
Ce doare altfel decât până acum.

... Și eu nu mai sunt acum... Adică, nu...
O pasăre prin geana mea trecu
Fără vreun cântec și fără vreun zbor
Doar trup lunatec, parcă, și sonor.

... Și altfel decât până acum mă doare
Lumina ta – pecingine de sare
Și tot ce-nchipui c-ai putea fi tu
Mă doare altfel sau... Adică, nu.

Ars poetica

O, câtă spaimă-i astă grea putere
De-a încăpea în mine, să mă ascund
Seacă în pleoape apele de miere
Scoici fosforoase zac înfipt-n prund.

Aș vrea să vreau, artere de copac
Să mă străbată, reci, pe lângă tample
Și-n ele, încă odată să se-ntâmple
Nașterea mea, a celui care tac...

Doar ceilalți să mă afle, dacă sunt
În arderea cuvântului mai meșteri
Cum trec, desculț, prin ochiul de pământ
Străluminat în mine ca în peșteri...

- Istorie literară ● Cronică literară ● Antologie lirică ●
- Poesis ● Profil liric ● Proză ● Eseu ●
- Chenar liric ● Note de lectură ● Cartea de poezie ●
- Recenzii ● Gânduri de scriitor ● Cartea de proză ●
- Moromețiana ● Restituiri ● Revista revistelor ● Interviu ●

Semnal editorial

„Râni călătoare”

Râni călătoare, (Editura Neuma, 2021), aflată la a II-a ediție revăzută și adăugită, este o carte frumoasă, la propriu și la figurat, care conține 18 proze scurte. Lumea înfățișată de Florea Burtan este în general una rurală,

cu accente lirice. Autorul are nostalgia „satului de țărăni” (titlul unei povestiri mai lungi și mai elaborate), a câmpiei în care – la el – timpul își recâștigă răbdarea nesfârșită cu oamenii. O poveste excelentă este *Privighetoarea*. La fel *Frumoasa telefonistă* prin care intrăm – dar firesc – în fantastic. Nimeni nu a văzut-o pe frumoasa telefonistă sosită în sat cum ar mânca, bea, dormi, ca orice muritor. Ea e o zână până la capăt. Toți o iubesc, nimeni n-o poate nici măcar atinge sau zări altfel decât la ghișeu ei, pentru că nu e o ființă, ci un simbol al frumuseții de care oricine are nevoie.

Toate povestirile emană o căldură specială, o bunănotă luminoasă și o împăcare cu lumea, fiind prin aceste subtile și rafinate. Cu această carte Florea Burtan își alocă un culoar foarte original și își câștigă un loc semnificativ în proza contemporană, alături de cei mai abili practicanți ai genului.

(Horia Gârbea).

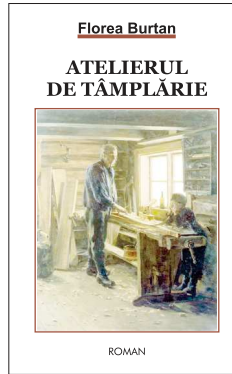
„Atelierul de tâmplărie”

Atelierul de tâmplărie (ediție definitivă, Tipoalet, 2021) este un roman tulburător scris de un poet – Florea Burtan – înzestrat cu o sensibilitate remarcabilă, ieșită din comun.

Lumea satului, pe care autorul o înfățișează, este o lume fabuloasă, trăind între baladesc, legendă și mit, între vis, iluzie și realitate. Un teribil joc de-a viața și moartea desfășurat sub semnul bucuriei și al durerii, al înălțării și prăbușirii. O lume ce nu-și mai regăsește rădăcinile și rostul decât în amintire și în poveste.

Lumea rurală, sub presiunea istoriei, intră în agonie. Florea Burtan este cronicarul sensibil al acestui timp. O întreagă civilizație se prăbușește, iar autorul încearcă s-o salveze prin transpunerea ei în narațiune.

Atelierul de tâmplărie este romanul disoluției unei civilizații originale, care începe să se piardă

în lumea contemporană, anarhică. Întreaga carte este un tragic și teribil poem al despărțirii de noi înșine, cum se precizează pe coperta a patra.

Concursul național de creație literară „Niculae Moromete”

Scop: Concursul urmărește valorificarea talentului și a capacității creatoare a elevilor, în domeniul creației literare dar și o formă de stimulare a acestora spre lectură și implicare a acestora spre activități derulate în cadrul bibliotecii.

Obiective

Identificarea și încurajarea liceenilor cu aptitudini creatoare.

- Cultivarea talentului creator și al celui critic în rândul elevilor de liceu.

- Promovarea liceenilor prin publicarea lucrărilor în Revista *Caligraf*.

Organizator: Biblioteca Județeană „Marin Preda” Teleorman

Parteneri: Instituții de învățământ, biblioteci publice/școlare din țară și Revista *Caligraf*

Secțiuni:
I. Poezie, II. Proză scurtă
Tema sugerată: Ani de liceu
Participanți: Liceeni

Calendar:
- 01 martie 2021 – 10 octombrie 2021: realizarea lucrărilor, transmiterea lucrărilor la biblioteca județeană
- 20 octombrie – 1 noiembrie 2021 (în cadrul Zilelor Bibliotecii): premierea

Condiții de participare pentru liceeni:

Fiecare candidat poate transmite maxim 3 lucrări pe secțiune.

Un juriu de preselecție format din cadre didactice de specialitate va stabili o singură lucrare care va intra în concurs pentru fiecare candidat.

Înscrierea se poate face la o secțiune sau la ambele secțiuni.

Lucrările se vor trimite pe suport hârtie sau pe adresa de email bjmarinpreda@yahoo.com de fiecare candidat sau de reprezentanții instituțiilor partenere.

Candidatul va menționa: nume și prenume, clasa, localitate, liceu, telefon și adresa la care va primi premiul.

Reprezentanții instituțiilor partenere vor preda lucrările pe baza unui proces verbal.

Lucrările vor fi tehnoredactate: în Times New Roman; cu caractere de 14; spațiere 1,5 rânduri. Nu va fi specificat numele autorului pe lucrare.

Pentru proză scurtă sunt admise lucrări de maxim 4 pagini A4.

Premiile acordate sunt:
Premiul special al bibliotecii pentru proză, respectiv poezie.

Premiile Revistei *Caligraf*: I, II, III
Premii I, II, III
Mențiuni I, II, III

Se acordă un singur premiu pentru clasele IX-XII.

Premiile pentru liceeni constau în diplomă, trofeu, tricou, agendă și pix cu sigla Centrului de performanță.

Se acordă diplome pentru profesorul coordonator/bibliotecar.

Premiul va fi înmănat elevului/bibliotecarului/profesorului sau va fi transmis prin poștă pe adresa elevului/instituției.

Elevii premiați vor primi și Revista *Caligraf* în care li se vor publica lucrările.

Juriul este format din scriitorii telemăneni.

Concurs național de proză scurtă „Polaris”

Ediția I, 2021”

Motto: „Nimic nu se întâmplă înainte de a fi visat”.

Carl Sandburg

Editura Biscara din București organizează, în perioada **1 martie - 15 mai 2021**, un concurs de proză scurtă cu tema *în umbra timpului*.

Creațiile se vor trimite la adresa office@editurabiscara.ro.

Condiții pentru participarea la concurs:

1. Fiecare concurent va participa cu o singură lucrare. Textul va avea maximum 3 pagini, format A4, editat cu font Times New Roman, 12, la un rând.

2. Vor fi respectate regulile ortografice, morfologice, sintactice în vigoare.

3. Nu se admit texte indecente ori discriminatorii.

4. Lucrările care nu respectă aceste reguli vor fi eliminate din concurs. Lucrările prezentate în concurs nu se înapoiază.

5. Lucrările vor fi secretizate. Lucrarea prezentată în concurs va avea un motto de identificare.

6. Separat, concurentul va trimite o *Fișă de înregistrare* care va conține motto-ul lucrării, numele și prenumele, adresa de domiciliu, adresa de email și

numărul de telefon.

Jurizarea va avea loc în perioada iunie-iulie 2021.

Rezultatele vor fi anunțate la începutul lunii august pe site-ul www.editurabiscara.ro.

Vor fi acordate trei premii, constând în publicarea unui volum de proză, până la sfârșitul anului 2021.

Premiul I va consta în publicarea în format letric și digital a unui volum de proză.

Premiul al II-lea și al III-lea va consta în publicarea unui volum de proză în format digital.

Juriul este format din critici și istorici literari, membri ai Uniunii Scriitorilor din România, Filiala de Critică, Eseistică și Istorie Literară București: Maria Ana Tupan, Ana Dobre, Gelu Negrea, Marian Nencescu.

Parteneri:

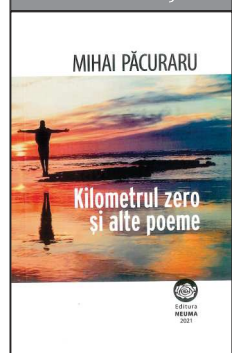
Revista *Litere*, redactor-șef Mihai Stan;

Revista *Caligraf*, redactor-șef Florea Burtan;

Revista *Detectiv literar*, redactor-șef Firiță Carp.

Alte informații se găsesc pe site-ul www.editurabiscara.ro, secțiunea CONCURS.

Cărți primite la redacție

Caligraf

Revistă de cultură

Editor:

Centrul Cultural
Teleorman

Apare sub egida
Uniunii Scriitorilor
din România

FLOREA BURTAN
redactor-șef

Ana Dobre, Ștefan Mitroi, Nicoleta Milea
Tehnoredactare: Vladimir Mutu

Revista Caligraf este membră a Asociațiilor Revistelor, Imprimeriilor și Editorilor Literare (ARIEL), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de către Ministerul Culturii. Revistă fondată de Ziarul Teleormanul.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor acestora. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Revista *Caligraf* este editată de Centrul Cultural Teleorman - director, **Ileana Popa**.

ISSN 2734 - 4215 / ISSN-L 1582 - 1412

Adresa redacției: str. Ion Creangă, nr. 52 - 54, Alexandria, județul Teleorman

În atenția colaboratorilor: textele se trimit în format electronic, cu diacritice, la următoarele adrese de e-mail:
floreaburtan@yahoo.com ; stan_v_cristea@yahoo.com

Istorie literară

Stan V. Cristea

Radu Voinescu. Libertatea criticii, între metodă și discurs

Într-un expozeu introductiv cu care Radu Voinescu își deschide ultima sa carte, *Libertatea criticii. Printre primejdiile criticii II* (Iași, Ed. Junimea, 2020, 426 p.), glăsoasă despre „Libertate și metodă”, distinsul critic literar – dar în această carte se arată și în alte ipostaze, acelea de estetician și teoretician, mai ales, dar și de filosof/sociolog al culturii/literaturii, în particular – avansează câteva principii pe care criticul literar, în general, ar trebui să se bazeze. Le sintetizăm succint: abordarea oricărei cărți ca pe o problemă pentru care criticul va căuta soluția de rezolvare; dubla perspectivă, respectiv o filosofie generală a operei și receptivității; metoda multidisciplinară a actului critic; libertatea criticului/libertatea criticii; pragmatismul criticii și valoarea/evaluarea cărților. Destule așeriții sunt de luat în seamă, însă reținem aici două dintre ele. Prima: „Libertatea criticului este cea îngăduită de text, de cadrul operei, pe care îl trebuie să îl aibă în vedere atunci când urmărește ramificațiile, sensurile adiacente, contextul acesteia”; și asta întrucât „Criticul este creativ în măsura în care: 1. re-crează opera prin demersul său și 2. reușește să structureze un discurs critic original prin nouitatea și ascuțimea observațiilor, prin primatul și ingeniozitatea rezolvărilor și prin stilul personal”, însă, „în nici un caz criticul nu are de ce să concureze scriitorul, făcând din discursul său literatură” (p. 14). A doua: „Prin metodele pe care le pune în aplicare, într-un demers nu rareori elaborat, sofisticat, solicitant, în cele din urmă, criticul caută să reconstituie structura ideală a operei, să obțină o reprezentare a acesteia neparazitată de imperfecțiuni” (p. 17). Cartea, ne asigură Radu Voinescu – dar criticul face aici, „critica criticii” –, a fost gândită de la început cu scopul vădit al revalorificării unor volume de critică literară aparținând unor autori români, cărțile înseși constituind ilustrări ale unor principii care se regăsesc în introducerea, fără să fi contat persoana autorilor, ci doar cărțile, ea reprezentând deopotrivă și un omagiu adus criticii românești contemporane. În fine, cum reiese și din subtitlu, cartea este a doua parte a ciclului „Printre primejdiile criticii”, continuat cu alte mijloace, care decompună un critic literar de cursă lungă, ce și-a pus în practică, pe un esafodaj teoretic bine înfuzat, principiile și metoda cu care a operat încă de la volumul de debut, *Spectacolul literaturii. Studii de critică și teorie literară* (2003), mai clar operationalizate în *Printre primejdiile criticii* (2004) și în *Subiecte I. Scriitori români contemporani* (2005), cu deosebire în *Trivialul. Inactualitatea frumuseții, farmecul urâtului* (2004), care propune un sistem al categoriilor estetice pe baze ontologice și o nouă categorie a esteticului – „trivialul”.

Textele din volumul *Libertatea criticii*, unul eclectic, dar surprinzător, deopotrivă, sunt mai mult decât cronici literare, ele constituindu-se în ample analize critice cu o configurație aparte, mai aproape de studiile critice, atât prin profunzimea și minuțiozitatea discursului, prin multilateralitatea unghiurilor de abordare, prin corelațiile de context și prin observațiile de amănunt, prin ideile și conceptele originale avansate, cât și prin seriozitatea și acuratețea stilului, cu infuzii bibliografice introduse la obiect, venind dintr-o bună cunoaștere a criticii literare românești și, mai ales, a celei europene și anglo-americane. Eclecticismul volumului vine, mai ales, din diversitatea volumelor abordate, de vreme Radu Voinescu vizează cărți din domenii precum: estetica (Val. Panaitescu, *Humorul*, 2003), literatura și sociologia (Laura Albușescu, *Sfinxul. Pierre Bourdieu și literatura*, 2014), literatura și matematica (Mihail Dinu, *Dincolo de cuvinte. Polifonia inaudibilă a scriitorii pierdute*, 2012), folcloristică (cărțile lui Gherasim Rusu-Togan), popular culture (Monica Spiridon, *Popular culture. Modele, repere și practici contemporane*, 2013), anticipație și sf (Mircea Opriță, *Anticipația românească. Un capitol de istorie literară*, 2003); Cornel Robu, *O cheie pentru science fiction*, 2010), literatura pentru copii și adolescenți (Iulia Rațiu, *O istorie a literaturii pentru copii și*

adolescenți, 2003), istoria literară (Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române*, 2008; Alex Goldiș, *Critica în tranșee. De la realismul socialist la autonomia esteticului*, 2011; Bianca Burța-Cernat, *Fotografie de grup cu scriitoare uitate. Proza feminină interbelică*, 2011), critica literară (Oana Soare, *Petru Dumitriu & Petru Dumitriu*, 2008; Felix Nicolau, *Codul Eminescu*, 2010; Angelo Mitchević, Ioan Stanomir, *[Ione] Teodoreanu reloaded*, 2011; Andrei Terian, G. Călinescu, *A cincea esență*, 2009); în câteva cazuri ne găsim în fața unor studii de sinteză (Vasile Spiridon, Ion Simuț, Bogdan Crețu, Maria-Ana Tupan, Florin Mihăilescu). Pe de altă parte, tot sub aspectul eclecticismului, observăm că Radu Voinescu oprește la conțrați de diferite vârste, în majoritate tineri (într-o excepție, neapărat îi înscrim pe Eugen Negrici, Ion Simuț, Florin Mihăilescu), iar selecția ilustrează și o schimbare de generații în câmpul criticii literare românești de după anul 2000, când apar cărțile pe care le comentază. Evident, tocmai pe contribuțiile tinerilor critici mizează.

Nu putem insista în spațiul cronicii de față – una de întâmpinare, bineînțeles – asupra fiecărui text în parte, dar reținem, ca aspect general, adevărata aplicație pe care o derulează Radu Voinescu în raport de discursul cărții/cărților comentate în cazul fiecărui critic literar. Cum reținem și câteva caracterizări ce pot indica, dacă nu o circumscriere de context, cel puțin notele aparte ale autorului. Așa, de pildă, cartea lui Val. Panaitescu despre „humor”, este de o anvergură aproape fără echivalent în comparativă și în teoria literară universală în privința studierii umorului și a modalităților sale de exprimare literară de-a lungul timpului” (p. 25), studiul lui Felix Nicolau, dedicat unor teme majore ale creației lui Eminescu (demonismul, titanismul, geniul), este „serios, informat, competent” (p. 98), volumul Biancăi Burța-Cernat, despre grupul de scriitoare uitate (Ticu Archip, Henriette Yvonne Stehl, Sanda Movilă, Lucia Demetrius, Anisoara Odeanu, Cella Serghi, Sanda Movilă, Sorana Gurian), este „un veritabil festin de istorie literară” (p. 262); sau: cărțile lui Gherasim Rusu-Togan „constituie un bun prețios și una dintre ultimele mărturii autentice despre comora folclorului nostru, despre bogăția de concepții și practici ale aceluia tradițional care va deveni, la un moment dat, istorie” (p. 217), cartea Monicăi Spiridon nu este „una de antropologie culturală”, ci „o excelentă inițiere în aria popular culture” (p. 296), iar cartea Laurei Albușescu este o introducere „în acea parte a operei lui Pierre Bourdieu legate de literatură” (p. 313). Celelalte cazuri cer evaluări ceva mai extinse.

Astfel, analiza care îl privește pe Eugen Negrici (1941), cu „Iluziile literaturii române”, pune în evidență faptul că autorul a dorit să spulbere iluzia că am avea o literatură mare, Radu Voinescu semnând atitudinea cam prea reducionista a criticului, care, astfel, combate viziunea călinesciană asupra literaturii române, ceea ce vrea să însemne, până la urmă, că „literatură română nu are nici o iluzie” (p. 44), iluziile fiind „ale criticilor marcați de ideologii” (p. 45), criticul dând dovadă de „un nepermis etnocentric în cea mai mare parte a sentențelor transcrise în cartea sa” (p. 46); de asemenea, „suferă de un deficit de metodă” (p. 53). Mizele „Iluziilor”, „sunt date de destulul și opera unor scriitori care au fost urcați pe un piedestal prea înalt (miza demitizării), dar și de proiectele de revizuire, însemnând că trebuie reevaluate cazurile Voiculescu, Blaga și Tepeneg, dar și postmodernismul și supraviețuirea prin cultură (p. 55-56).

Pentru Ion Simuț (n. 1954), aprecierea profundului este exactă: este „un istoric literar redutabil și plin de acribie”, „un observator perspicace al vieții literare”, „una dintre cele mai bine timbrate voci critice” (p. 103), dar și „un redutabil critic de opinie” (p. 104), care pune raționalitatea la baza tuturor demersurilor, cum e cazul volumelor „Rebreanu. Dincolo de realism” (1997), „Reabilitarea ficțiunii” (2004), care este, parțial, o istorie a romanului românesc

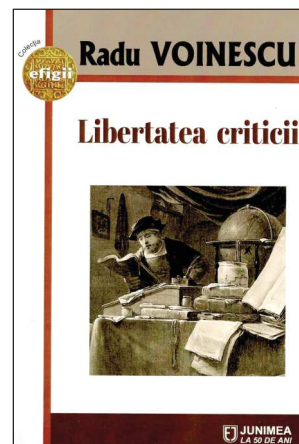
postbelic, „Simptomele actualității literare” (2007), „o carte ce dă măsura criticului de opinie care este Ion Simuț” (p. 114), și „Vămile posterității. Secvențe de istorie literară” (2012), un puzzle „de o rară vivacitate și plin de învățăminte pentru oricine este interesat de evoluția literaturii noastre în ultima sută de ani” (p. 119).

În cazul lui Vasile Spiridon (n. 1958), pentru care Nichita Stănescu „se situează în descendență eminesciană și argeheziană prin tentativa de a revoluționa limbajul și viziunea poetică” (p. 60), iar Gellu Naum este un „creator suprarealist dublat de un teoretician redutabil și ingenios” (p. 63), tonul este diferit în volumul „Perna cu ace” (unde găsim și un comentariu la nuvela lui Marin Preda „Ana Roseuleț”); Radu Voinescu decelează apoi tendința criticului de a trece de la cronică la istoria literară (în volumul „Inscrierea pe orbită”, din 2008) sau de la clasici la contemporani (de la Eminescu la Nichita Stănescu, Dan Laurențiu, Florin Mugaș ș.a., în volumul „Apărarea și ilustrarea poeziei”, din 2009), uzând de „un stil elegant, inteligent, cu spirit ludic, nu de puține ori impregnat cu nuanțe filosofice bine timbrate” (p. 71).

Interesant este și cazul lui Alex Goldiș (n. 1982), al cărui volum are în titlu o metaforă – „Critica în tranșee”; obiectivul inițial, acela de a determina principalele modele teoretice ale criticii românești postbelice, este completat de modul cum teoriile critice occidentale erau adaptate, adaptate, tratate, încorporate în discursul critic, dar fără analiza efectivă a modului în care acestea se reflectau în cronicile literare; de reținut sunt și discuțiile despre călinescianism și anti-călinescianism, libertatea mai apăsată a cronicii de întâmpinare sau influența lui Nicolae Manolescu în critica literară, cu conceptul său de „lecturi infidele”; însă ar fi o eroare – subliniază Radu Voinescu – de a proiecta aproape exclusiv asupra lui Nicolae Manolescu „aura de luptător pentru schimbarea paradigmei când, în realitate, rolul celorlalți critici ai momentului a fost unul poate la fel de important” (p. 150).

Cu Bogdan Crețu (n. 1978) se intră serios în teritoriul istoriei și al teoriei literare. Volumul său, „Utopia negativă în literatura română” (2008), aduce în discuție „nucleele utopice” din „Istoria ieroglică” a lui Dimitrie Cantemir și din „Tiganiada” lui Ion Budai-Deleanu. Observațiile și precizările lui Radu Voinescu sunt extrem de pertinente, de pildă, în legătură cu termenii de „antiutopie” și „utopie neagră”, echivalenți cu „distopie” și „contrautopie”, dar relevante sunt și comentariile pe marginea autorilor și operelor aduse în discuție. Cealaltă carte a criticului, „Morogul la Porțile Orientului. Bestiarul lui Dimitrie Cantemir”, un studiu comparativ în două volume, care-l arată pe critic drept „un hemenet sigur pe uneltele sale” și „un fin dialectician” (p. 171), „il aduce pe Cantemir în propria lui literatură contemporană” (p. 172), apelând la „o critică de tip contextual la un nivel la care demnitorul-cărturar nu a mai fost tratat” (p. 172-173). La finalul analizei, Radu Voinescu ne atrage atenția asupra unui adevăr: „Cantemir a făcut literatură, deși nu aceasta l-a fost, cu necesitate, intenția de la început” (p. 186).

Cu analiza dedicată lui Florin Mihăilescu (1938-2020), pentru care critica era un domeniu al multilateralității, al plurivalenței (ca în cele două volume despre „Conceptul de critică literară în România”, din 1976 și 1979, sau în volumul „De la proletcultism la postmodernism”, din 2002, și în cele două ediții ale volumului „E. Lovinescu și antinomile criticii”, din 1972 și 2016), dar mai ales cu sinteza dedicată *Mariei-Ana Tupan* (n. 1949), adeptă și ea a polyvalenței interpretării (ca în volumele: „Discursul modernist”, din 2000), „Discursul postmodernist”, din 2002, „Modernismul și psihologia”, din 2009, și „Realismul magic”, din 2013), Radu Voinescu se dovedește un foarte bun cunoașcător al literaturii, în general, al celei românești, în particular, dar și al altor domenii ale cunoașterii, precum filosofia științei, psihologia, fizica, matematica,

vorbind pertinent despre „sincronicitatea dintre științe și literatură”, o temă expusă și de autoare (p. 346).

Când se oprește la Oana Soare (n. 1979), cu monografia sa despre Petru Dumitriu, Radu Voinescu face diferența între legenda și realitatea care-l privește pe scriitor, între epocă și destinul acestuia, vorbind și de dificultatea dublă pentru autoare, una ce ține de opera scriitorului și de perioada când a fost scrisă, iar alta de opiniile pro și contra scriitorului, precum și de curajul abordării. Monografia tratează etapele vieții și creației scriitorului, iar autoarea „dă dovadă de reale calități de istoric literar”, însă partea „critică” a cărții apare „ca mai puțin realizată” (p. 90), ea urmărește geneza fiecărei opere, influențele, imprumuturile, dar nu și calitățile de povestitor și arta de a construi în materie de roman (p. 91).

În ceea ce-l privește pe Andrei Terian (n. 1979), cu volumul său despre G. Călinescu și „a cincea esență” (chintesenta), „o carte unică în critica noastră” (p. 220), trebuie remarcat că Radu Voinescu este cât se poate de categoric în mai multe privințe: de pildă, nu că istoricul și criticul G. Călinescu „n-ar fi avut literatura pe care o merita” (p. 218), dar, fără el, „probabil că nici nu am fi înțeles, cel puțin, cât de interesantă este literatura română” (p. 219); iar sub aspectul căutării „celei de-a cincea esențe”, două sunt metodele de a ataca nodul gordian: Călinescu l-a tăiat de-a tăcut dreptul, Terian îl desface minuțios, buclă cu buclă. Sigur, demersul în acest caz este multidisciplinar, cu un impecabil simț al metodei, de fapt, avem de-a face cu „un spectacol al erudiției și al metodei” (p. 228), cartea fiind „un vast compendiu de critică” (p. 234), din care rezultă „un Călinescu mai apropiat de realitate decât oricând” (p. 235).

Volumul lui Radu Voinescu, *Libertatea criticii*, unitar prin metodă și discurs, dar eclectic prin conținut, evidențiază însă un spirit ce urmează în discurs, cu rigurozitate, principiile pe care le-a definit, cu acuratețe, în introducerea. Grila de lectură, determinată de cartea comentată, dar lăsând criticului o libertate asumată, este una care se derulează în consonanță cu obiectualitatea metodei folosite și este, deopotrivă, declanșatorul care pune în mișcare principiile și setul de norme evaluative implicite, concomitent cu originale asociații de idei și sugestii, în acest fel criticul parcurgând drumul spre insolitarea în câmpul actual al criticii și al dezbaterilor de idei, și nu numai de la noi. Radu Voinescu are un discurs incitant, care trece adesea dincolo de cărțile analizate, făcând mai mult decât critică literară, de vreme ce comentariile sale sunt întregite de reflecții de teorie literară și de estetică. Pe de altă parte, se văd limpede trecerile benefice prin diferite curente, teorii, paradigme, mode, se vede că stăpânește conceptele și termenii, venind adesea cu sugestii și opțiuni proprii, că se mișcă dezinvolat prin literatura română și prin multe literaturi străine (franceză, germană, anglo-saxonă, americană, sud-americană), dar și prin alte domenii, cu care face pertinente conexiuni (filosofie, sociologie, psihologie, matematică, fizică), că accesează cu ușurință o vastă bibliografie, românească și străină, mai ales din aria anglo-saxonă. În același timp, îi apreciază pe istoricii și criticii literari despre care scrie, chiar dacă unora avansează surprinzătoare sugestii. Orice s-ar spune, Radu Voinescu este un erudit, iar structura și logica discursului său critic sunt impecabile, cum rar întâlnim astăzi.

Antologie lirică

Marin Iancu

Dimitrie Stelaru - „poezia vagabondajului”

Publicată recent în prestigioasa colecție a Editurii Academiei, antologia de poeme din creația lui Dimitrie Stelaru, *O sută și una de poezii*, antologie, prefață, notă biobibliografică și selecția referințelor critice de Mircea Moț (Editura Academiei Române, București, 2020), readeuce în actualitate un scriitor a cărui operă, proiectată în planurile de suprafață ale culturii doar pentru o scurtă durată, a fost adesea prelungită de o viață spectaculară, scandalosă, în ipostaza unui om de la marginea lumii. Înscris în ierarhiile cele mai diverse, de la Cecco Angiolieri, contemporanul lui Dante, François Villon, marchizul de Sade, Jarry etc., spirite rebele de cărciumă și cafenea, ajunși în închisori pentru destinul lor ieșit din comun, ilar sau de-a dreptul tragic, trubadurul Dimitrie Stelaru (1916-1971), prințul neincoronat al boemei bucureștene nu ezită să se prezinte el însuși cititorilor printr-o ingenioasă retorică a interogației („Și cine ești tu Dimitrie Stelaru/ Poet degenerat, cărunț?”), după cum, în căutarea identității, scriitorul etalează în altă parte tragedia scriitorului din *Underground*: „Noi, Dimitrie Stelaru, n-am cunoscut niciodată Fericirea/ Noi n-am avut alt soare decât Umilinta/ Dar până când inger vagabond, până-când/ Trupul acesta gol și flămând?” (*Inger vagabond*).

Coleg de generație, cu doar cinci ani mai mic, Marin Preda și-l amintea pe Stelaru ca personaj ideal de tavernă, după cum mai tânărul poet Petre Stoica, având șansa de a-l fi cunoscut în intimitate, îl descrie ca pe un „boem înverșunat, frate mai mic al francezului François Villon, și al germanului Peter Hille, cel pornit să colinde Europa cu șatrele de țigani”. Un alt confrate mai vârstnic, Eugen Jebeleanu, care îi și sugerează schimbarea pseudonimului, îl întâlnește pe D. Petrescu-Orfanu în restaurantul de sub Cercul Militar (actuala Casă Centrală a Armatei) vânzându-și cartea, cu o gestică aproape absentă: „Poetul era într-o umbră de «trenchcoat», cu guler ridicat. Am citit placheta: paginile se întorceau singure, înfiorate de vântul unei poezii stranii, cu ecouri din Poe și Verlaine – însă Poezie, marcată de gheara de aur a *Himerei* și de aceea cenușie a *Suferinței*”. Era pe la începutul primăverii anului 1939, la câteva luni după apariția volumului *Preamăvirea durerii* (1938), pe când, în prezentarea pe care i-o face poetului boem (*Un nou poet*, în „România literară”, I, nr. 1, 2 aprilie 1939), dincolo de descrierea mediilor mai puțin literare în care trăiește și scrie acesta, Eugen Jebeleanu proclamă apariția unui „nou poet” („și de talent, de vocație, de luminoasă nădejde...”), „ale cărui aripi sumbre se zbat, tinzând neconștient spre stele”. Volumele de versuri tipărite în această perioadă, de la *Melancolie* (1935) și până la *Noaptea geniului* (1942), *Ora fantastică* (1944) și *Cetățile albe* (1946), conturează pe deplin destinul unui artist, care, ratându-și

viața, prefăcându-o în materie a arderilor în spirit, și-o creează prin însuși faptul și cu condiția acestei ratări.

Într-un asemenea context, fascinat de lirismul autentic al boemei lui Dimitrie Stelaru, Pompiliu Constantinescu semnalează printre primii apariția volumului *Noaptea geniului* (1942), susținând condiția de om damnat al autorului și originalitatea acestuia printr-un nou tip de poezie. „E atâta sugestivă confesie și neafectată sinceritate în acest soi de poem, observa criticul, încât d. Stelaru are meritul necontestat de a fi dat expresie, cel dintâi la noi, poeziei vagabondajului.”

Puțin mai târziu, reflectând la implicațiile estetice ale realității obiective, aprecierile lui E. Lovinescu merg până la a impune imaginea unui poet din care poezia curge dincolo de cerebralitate, relevând apariția unuia dintre poezii moderni, „poet nou, nu prin categoria socială pe care unii vor să o reprezinte [...], ci, dimpotrivă, prin înălțarea spirituală, capacitatea de expresie lapidară”.

Legate printr-un număr variabil de motive și simboluri, poeziile selectate de Mircea Moț reușesc să rezume experiența estetică a unui poet, semnalând o posibilă lume sufletească, o atmosferă interioară. Reținând sinceritatea confesiunii și, în egală măsură, prospețimea expresiei, Mircea Moț caută ființa ascunsă a operei lui Dimitrie Stelaru, ale cărui versuri patetice proiectează vremelnicele momente ale vieții în creație, ce nu niște permanente ale spiritului uman, nu departe de modul propriu de asimilare estetică a realității obiective a unor poezii ca Baudelaire, Rimbaud sau Verlaine. „*Tout au monde existe pour aboutir à un livre*”, scrie Mallarmé. Totul, inclusiv ființa poetului - ca mai întâi.

Prin cuvântul său introductiv (*Pentru un posibil portret*), Mircea Moț impune o înțelegere specială a spiritului creator al poetului modern, care, refuzând convențiile, își urmează legile proprii, constrângând obiectul, oricare ar fi, să se adapteze acestora. „Poetul, este de

păreră Mircea Moț, renunță treptat la spectacolul gesturilor, precumpănind tensiunea interioară, capabilă să susțină accentele majore ale poeziei sale.”

Trăind în „neființă”, ca un vagabond solitar, taciturn și flămând, Dimitrie Stelaru se angajează într-o teribilă înclăștare cu destinul, astfel încât, ratându-și viața, prefăcându-o în energie a arderilor în spirit, o creează, cu condiția acestor ratări. Cu alte cuvinte, creația schimbă pe autorul modern în el însuși, îl restituie esenței, menirii sale, eternității. Sentimental neoromantic incert, trubadur macabru și pesimist, Dimitrie Stelaru își păstrează spontaneitatea, inovația fără program, discursul literar deschis spre toate timpurile. Dintr-un astfel de transfer irecuperabil de existențialitate, poetul convertește creația însăși într-un spectacol parodic, cu sugestive contururi livrești și fantastice. Fantezia selenară și boemă oferă substanța unui lirism existențial-idealizat, în aceeași măsură prin care interogațiile și incertitudinile privind destinul uman circumscriu elemente ale propriei vieți. Identificate în astfel de notații directe, „mărturiilor” biografice ale boemei li se adaugă versul de gravă rezonanță elegiacă, metafizică, menit să dezvăluie un adevăr tragic existențial, cu numeroase puncte de reper într-o impresionantă „geografie a deznașdejii”: „Prea târziu, prea târziu? Atunci va fi prea târziu/ Dimitrie Stelaru, noul Christos, / Se va ridica lângă tine, rânit? Scurpat, bătut, alungat? Profund el mai târziu – Prea târziu, vierme golit” (*Prea târziu*). Autor modern, Dimitrie Stelaru se angajează într-o teribilă înclăștare cu destinul, ajungându-se ca aspirațiile sale să se îndrepte spre operă, care, odată constituită, să îl restituie esenței, menirii sale, eternității. Prin toate acestea, notează în altă parte Mircea Moț, poemele lui Dimitrie Stelaru ascund un joc ingenios al atitudinilor „unui poet singuratic ale cărui gesturi contează enorm prin poza și teatralitatea lor, care transcriu însă trăiri interioare de o inconfundabilă autenticitate.” Un alt aspect cu totul relevant ce ni se dezvăluie prin poemele din antologia de față constă în acuitatea senzorială puțin comună a imagisticii, cu înclinații spre un decorativism în măsură să-l apropie de accentele unei imaginații în delir proprii poeziei lui Gherasim Luca, sau, pe aceeași linie neo-avangardistă, de poetul Constant Tonegaru, cunoscut prin gustul său pentru straniu, pentru insolit, și, nu mai puțin, de mai tânărul său prieten, Ben Corlaciuc, un alt programatic constatat din peisajul acestui lirism de tranziție. Considerat „un precursor al generației lui Geo Dumitrescu”, la care a aderat și al cărui destin se pare că l-a împărțit pe deplin, Dimitrie Stelaru construiește imagini potrivite să sugereze ruptura dintre lumea interioară deschisă și o lume tenebroasă și stereotipizată, în texte dense, reflecții ale unui suflet aflat într-o continuă mișcare de purificare.

Poesis

Ana Ardeleanu

Cine ar putea reprezenta elita

Dumnezeu și câteva gânduri despre viață,
Poezie, pictură și muzică,
În clipa când își trec tușul
Prin papirusul gândului,
Format din șapte straturi
De principii și filosofii:
Unul în buzunarul drept, altul în stângul
Sub o aripă, sub cealaltă
Și tot așa, până în estul orientării,
De unde răsare soarele și unde sâmbăta,
Cineva, demn de această virtuozitate,
Șterge cu mopul de bumbac
Acel roșu strălucitor,
Care așa trebuie să rămână:
În floarea sa, în Dumnezeu său,
Până la sfârșit,
Dând roată ideilor, de trei ori
Pentru ca, în final,
Să așeze scânelul
În dreptul iluminării
Care nu vine de nicăieri,
Vine din sufletul meu și-al tău,
Ca o consecință, ca o elită,
Ca o înspumare a aripilor
Ce au străbătut drum lung,
Printre filele unui calendar
De duminică.

Nu poți întinde mâinile

Încât să ajungă la piroanele de pe cruce
Și nici picioarele.
Corpul tău nu-i de plastic,
Lemnul de trandafir al cârnii sale
Refuză piroanele, dar și carii.
Mâinile sunt scurte, cum și gândul;
Nu au timp să ajungă la piroane,
Dar nici la mine.
Pentru a trăi împreună această irealitate:
Un fel de altot între măr și păr,
Din care a rezultat vița-de-vie,
Adică Feteasca Regală și Sauvignonul
Ce binecuvântează trecerea unui fior
Prin inima ta,
Din care ar putea rezulta, cu succes,
Gemenii unei lungi povești de seară,
Cum ar fi cea despre dragostea
Pe care mi-ai purtat-o
După modelul lui Tristan și Isolda,
Romeo și Julieta,
Ce mi-a ucis orice iluzie
De-a fi una dintre eroini,
Ascunzând arma albă
La rădăcina unui crin regal.

Cânt o șansonetă

Și asta fără legătură
Cu limba franceză, François Villon
Ori cu modul spectaculos în care și-a trăit viața
Ce îmi răscolește, și acum, viscerale.

Nimic nu are legătură
Cu împachetarea propriilor dorințe
În steagul unei țări exilate
Pe o insulă îndepărtată
Și intenția de-a o părăsi
Cu puiul unei maimuțe în brațe,
Urându-mă pe vaporul imaginației,
Aflat în flăcări.
Câteva grinzii aere se vor prăbuși,
Dacă nu tot acoperșul,
Precum și amintirea lui François Villon.
Pe maimuța Miki o voi salva
Încât disperarea să nu afecteze, cu totul,
Reputația îngerului păzitor
Ce mută ștergulul mai la dreapta,
Pentru a fixa spânzurătoarea
Pe grinda arsă,
Pentru acel destin
Ce a sâmbotat de mai multe ori
Subiectul liric.

Profil liric

Ada Carol

ÎNCEPUT DE UITARE

îmi desprind ochii de ochii tăi,
îmi dezlipesc buzele de ale tale
metroul pornește

rămân stricată ca o jucărie mecanică:
misterul i se surpă pe când se retrage
în ea însăși, cu tot cu membre

de pe peronul gol
ecoul o ia pe urma ta
cu urlul de MOTOR

STARTING TO FORGET

my eyes let go of your eyes,
my lips forsake your lips
the subway starts moving

I am left behind like a mechanical toy:
its mystery crumbling as it withdraws
within itself, limbs and all

off the empty aisle
the echo pursues you
screaming like an ENGINE

PASUL ÎN AFARĂ

răcoare și liniște,
ca pe o mare calmă
întunericul își agață mantia
liliachie în vărfuri de plop
cu talpa arsă, eu
încerc pietrele, iarba mijită abia
și mă îndrept,
fără ocolișuri și fără păreri de rău,
spre amurgul cu fluturi
din copilărie

STEPPING OUTSIDE

it's cool and quiet
as on a peaceful sea
darkness is hanging out its purple cloak
on poplars' ends
with my scorched soles
I feel the rocks, the grass barely sprouting
and I head out,
no roundabouts and no illusions,
towards the butterfly sunset
from my childhood

INIMĂ PLINĂ CU NIMICURI

mi se pare normal, aștept moartea
(nu a mea, a celor de lângă mine)
între timp gălesc o întrebuintare inimii:
să fie masă pentru cei flămânzi,
adăpost pentru cei fără de casă

fiindcă exist pe alături, vreau sămoară
toți cei dragi ca să înțeleg cât îi iubesc
între timp, mă hrănesc cu resturi de suflet
și mă adăpostesc prin cotloanele trupului
(nu al meu, al celui de lângă mine)

sunt un geniu homeless care umblă
cu inima revărsată și mereupustie,
ca sala de așteptare a unei gări
ocolită de trenuri

HEART FILLED WITH NO-THINGS

I find it natural, waiting for death
(not my own, of those beside me)
meanwhile I will put my heart to good use:
as food for the hungry,
and shelter for the homeless

since I exist on the side, I wish for the death
of all my beloved so I might grasp the extent of
my love
meanwhile, I feed on soul bits and pieces
and I huddle in the nooks and crannies of a body
(not my own, of the one next to me)

I am a homeless genius, wandering around
with a flooding, ever-empty heart,
like the waiting room of a railway station
side-tracked by trains

SPUMA ZILELOR NOASTRE

ptr V.

aveam mereu de ales între
zâmbetul tău și cel care o lua la dreapta

nu m-am putut hotărî
așa că am închis ochii
fără să îți dau drumul la mână

„cääääädemmmmmmm!” zic eu admirativ
„dar ce mai cădem!” apuci să zici și tu

dintr-o dată buzele ni se suprapun
reci ca două eclipse parțiale de lună

THE FOAM OF OUR DAYS

for V.

I always had a choice between
your smile and the one leaning towards the right

I couldn't make up my mind
so I closed my eyes
without letting go of your hand

“we' re faaaaallinnnnnnng!” I say admiringly
“gosh, we' re falling!” you manage to add

suddenly our lips juxtapose
cold like two half-moon eclipses

SILABĂ DE ECOU

devreme tare
cântecul mierlei se astâmpără
cu o linguriță de cafea
pe când lumea lăncezește în capul
scărilor urcate în grabă

ca unda rătăcită dintr-un pârau
care se scurge prinaer,
nu mi-am găsit încă prundul

marea la care visam
se prăbușește, tot mai albastră,
în adâncul meu

ECHO SYLLABLE

terribly early
the blackbird's song is assuaged
by a tablespoon of coffee
as the world lingers
at the top of the stairs
it hurriedly climbed

like the wavelet straying away
from a stream that flows through the air
I haven't yet found my pebbles

the sea that I was dreaming of
is floundering, ever so blue,
into my depth

TRUP ÎN BRIZĂ

numai pe tine te am, noroc trecător,
cu brațe alungite până la lună
care cuprind la fel de bine
și marginile vesele ale pământului

numai pe tine te am, ca o pecete
a ceva mai mare decât fragilul din noi
te prind în pumn și scuipe de trei ori,
apoi te ascund în sân
(ca să rămâi cu bine)

tu singură certitudine,
trecătorul meu trup

BODY IN THE BREEZE

I only have you, transient fortune,
whose arms can reach out to the moon
but they can just as well embrace
the merry margins of the earth

I only have you, as a seal
for something greater than the fragility within us
I clasp you in my fist and spit on it thrice
then hide you in my bosom
(so that you may fare well)

you sole certainty,
my transient body

Poezii din volumul bilingv „Apocalipsa moliiilor /
Moth's Apocalypse”, în curs de apariție la Editura
Tipoaalex.

Proză

Leon-Iosif Grapini

Așteptare

Nu are altceva de făcut decât să aștepte, și asta face de ceva vreme, nu-l încercă nerăbdarea, cum se întâmplă cu cei mai mulți dintre noi, va fi liniștit până la capăt, mai exact, până la plecarea, răbdarea i-a fost pusă la încercare de multe ori, mai ales când nu era liber, nu o dată era cât pe ce să-și piardă stăpânirea de sine, dar s-a controlat mereu, mai mult rău și-ar fi făcut, cu răbdarea se trece marea, marea a trecut-o o singură dată, prin greutatea a trecut în nenunțate rânduri, spune și el așa, chiar dacă spune un adevăr, însă înțelege sensul zicalii, zicală ce i se potrivește de minune, nu s-a lăsat copleșit de dificultăți, evitând astfel și alte suferințe, de una singură nu are cum scăpa, o suferință mare și statornică, ce-i apasă și-i macină sufletul, poate cea mai mare, lipsa de libertate, sigur, multe i-au provocat durere și chin, cum ar fi pierderea ființei dragi, când s-a stins din viață mamă-sa, zile și nopți la rând a suferit în tăcere, sau despărțirea cu de-a sila de familie ori de iubită, în ambele cazuri a simțit că-și va pierde mințile, cu să spună și cum să spună, omul de lângă tine te înțelege sau nu, mai degrabă nu, înainte de a se gândi la ceilalți, se gândește la el și la ai lui, e mai aproape pielea decât cămașa, dar toate acestea par neînsemnate în comparație cu privarea de libertate, prin urmare, așteptarea de acum poate dura o veșnicie, el nu va cădea pradă nerăbdării, cu atât mai mult, cu cât cel așteptat e cu totul altfel decât stăpânii de dinainte.

Iată că a venit timpul să facă referire la stăpânire și libertate. Libertatea e înșelătoare, trăim cu gândul, dacă ne asemuiam cu cei privați cu forța de ea, că suntem liberi, nimic mai greșit, toți avem de-a lungul vieții pe cineva deasupra noastră, care ne conduce, care ne ia la rost, ne împovărează, ne obligă prin vorbe spuse sau scrise la o anumită conduită, ne dictează mișcarea și acțiunile, căruia trebuie să-i facem pe plac, să-i slujim, ești liber atât cât îți se dă voie, cu toții avem un stăpân, doar că poartă alt nume, în ce-l privește, liber s-a simțit în prima parte a vieții, partea fragedă și nevinovată, când iei lucrurile așa cum le vezi, nu cauți, căci nu ai cum, dedesubt, înțelesuri ascunse ori multiple, le iei pe toate așa cum vin, chiar crezi că lumea întreagă e a ta, numai că opreliștile și interdicțiile apar, înțelegându-le te întrebi dacă ești cu adevărat liber, atunci alerga de colo până colo, se bucura de frumusețea locurilor descoperite, savura fiecare lucru nou ieșit în cale, avea jocuri cu frații și cu prietenii, câteodată, cum se spune, mai sărea calul, mama era înțelegătoare, ea se îngrijea de toți, tatăl era aspru, neîndurător, de înțeleș, ei fiind mulți și neastâmpărați, cineva trebuia să-i țină în frâu. Într-una din zile, viața a luat o întorsătură neașteptată și zguduitoare, i s-a furat libertatea odată cu prinderea și legarea lui, mulți au fost atunci vânăți și prinși, frați și prieteni, singurul lucru bun, ca să zică așa, a fost acela că mamă-sa murise cu ceva timp în

urmă și nu a avut de suferit, au fost legați unul de altul, doi câte doi, și purtați prin vânt, ploii și arșița zile și nopți în șir, deși erau tineri și viguroși, de la o vreme abia își mai trăgeau picioarele, flămânzi, însetați, murdari, nedormiți și frânți de oboseală erau îndemnați la pas viu cu țepușele și cu frânghiile ude, ce plezneau pe spinările lor arse de soare însângărându-i, graba era mare, nu înțelegea de ce, nici nu avea cum, era parte a unor întâmplări surprinzătoare, nebanuite, popasurile erau rare și scurte, abia apucau să închidă pleoapele, căci erau din nou împinși la marș, ca, într-un final, să ajungă la malul mării, să fie imbarcați pe un vapor și să ia calea spre necunoscut. Nu știe cât a durat călătoria, ar fi putut ține chiar și o veșnicie, la cât de aprigă și nemărginită îi era suferința de a fi fost luat de lângă ai săi, la cât de tăioasă și mistuitoare îi era durerea de a fi fost smuls din locul său drag, de a fi alergat prin ținuturi neprielnice și băgat în cale vaporului, un spațiu insuficient pentru câte ființe stăteau înghesuie în el, întunecos și îmbăcșit de mirosuri dezagreabile și violente, stărmit de fecale, de urină și de alte scurșori ale trupului, în răstimpuri primeau apă atâta cât să-și amăgească setea, hrană și mai puțină, și una, și alta în tainuri bine drămuite, cât să nu moară, deși unii dintre ei au pierit, și-a dat seama de asta după mirosul putred, ce se adăuga celorlalte izuri, și după lipsa lor la ieșirea din cală, când au ajuns la destinație, mai bine ar fi murit și el atunci, căci viața avută pe pământ străin numai viața nu a fost. În port, au fost duși la un târg unde se vindeau și se cumpărau de toate, până și suflete, vă dați seama în ce lume haină a intrat, li se punea o frânghie în jurul grumazului și erau scoși, unul câte unul, într-un țarc înconjurat de oameni mai mult sau mai puțin curioși, îi privea la fel de uluit ca și atunci când a urcat pe vas, nicio dată nu s-a gândit că lumea încapă în ea și asemenea fapături cu pielea albă, împoțonate în fel și chip, când i-a venit rândul, a fost bătaie pe el, nu a apucat să intre bine în țarc, că mulți au sărit să dea oricât numai să-l aibă. L-a cumpărat unul care a oferit atât de mult, încât ceilalți s-au lăsat păgubași, mai târziu, când s-a datat cu această lume bizară, a aflat cât este de valoros în ochii noului stăpân, nou, căci toți ceilalți care l-au prins și l-au adus aici tot stăpânii se cheamă că au fost, să-i zică, totuși, primul stăpân, căci vor mai fi și alții, așadar, în ochii primului stăpân nu a contat frumusețea, ci robustețea sa, scopul cumpărării lui cu bani grei a justificat criteriul de alegere. A trăit aici ani de osteneală și chin, lucra pe pământurile moșierului din zori și până-n seară, abia avea timp să răsuflă, să caute în amintiri clipe duioase, alinaătoare, noaptea ce se mai putea gândi la cei dragi, nu în toate nopțile, în cele mai multe, după nici două ceasuri de odihnă, supraveghetorul lor, omul de nădejde al stăpânului, îl scotea, alături de alții, la muncă, și pe întuneric era de lucru, să recunoască, totuși, gândurile îi

zburau tot mai rar la cei de acasă și pentru că ele, gândurile, i-au fost furate de ea, iubita lui, care i-a ocupat mintea cu totul, s-a îndrăgostit de cum a zărit-o, semeață și arătoasă, blândă și ascultătoare, era, după cum a priceput, un fel de damă de companie, dacă o putea numi așa, o însoțea pe stăpân la cumpărături, la plimbări, nu făcea nimic cât era ziua de lungă, aștepta doar, cum așteaptă el acum, să fie chemată la dispoziția înaltei cucoane, și ea l-a îndrăgostit din prima clipă, rar li s-au întretăiat drumurile, se priveau, când apărea o ocazie, își aruncau de la distanță priviri dragăstoase, și atât, și mai rare le-au fost întâlnirile, ascunse și scurte, atât de scurte, încât abia reușeau să se atingă, teama de a nu fi descoperiți era copleșitoare, întemeiată, după cum s-a dovedit, iată dovada, într-una din zile, stăpânii erau duși la târg, ea se plimba prin curte, omul de încredere nu se găsea prin preajmă, el avea, ca nicio dată, câteva minute de răgaz, a ieșit fulgerător din adăpostul său și a alergat nebunește spre ea, nu a apucat să ajungă și să o atingă măcar, că vâtaful și-a făcut apariția pe neașteptate și a strigat la el, mai tare s-a speriat ea, căci, tremurând toată, a luat-o la fugă spre conac, când s-a întors, stăpâna a observat că ceva nu-i în regulă, după ce a fost lămurită, buna și blândă cucoană s-a preschimbă într-o zgripturoaică, să plece de aici imediat, să nu-l mai vad pe lângă casa mea, vorbele au căzut asupra lui ca un trăsnet, ce se va întâmpla cu el, unde îl vor duce, cui îl vor vinde, cu ei, de bine, de rău, s-a obișnuit, cine știe peste ce fel de oameni va da, temerile, după cum se va vedea, i-a fost îndreptățite, nici privirile lui și nici ale ei nu au înduplecat-o, cum nu a înduplecat-o nici cererea nebanuită a soțului, indicu că într-un fel, abia la suflet, cea mai neașteptată intervenție a venit din partea vâtafului, care i-a spus că ar fi păcat să-l înstrăineze, că e cel mai bun, că era cel mai bun știa, nu asta l-a surprins, ci uitătura sa rugătoare și animată de speranță, părea că-i regretă plecarea, că se căiește de cele făcute și dezvăluite doamnei, toate aceste rugăminți nu i-au mișcat coarda sufletului, rămâne cum am spus, a hotărât cucoana, și așa a rămas.

La cel de-al doilea stăpân a trăit vremuri și mai grele, insuportabile, nu din pricina stăpânului, nu l-a văzut decât o dată, viețuia în cu totul altă parte, nu i-a cercat decât în prima zi, după sosire, când a dat ordine precise, dispoziții firești, care nu lăsuă să se întrevedă aprobarea viitoarelor acțiuni violente ale supraveghetorului, a dus o viață grea din cauza acestuia din urmă, un om hain, măcinat de ură, datat la răutăți nejustificate, la porniri nestăpânite, brutale, un adevărat diavol, a cărei plăcere supremă era biciuirea lor seară de seară, ori și-au făcut treaba, ori nu, acest ritual drăcesc, altfel nu poate fi numit, a ținut până la plecarea lui din acel iad, mai bine spus, până la fuga sa, era atât de orosip, încât a uitat de toate, de locurile scumpe, de zilele cât de cât bune de

dinainte, numai pe ea nu a dat-o uitării, despărțirea lor l-a adus în pragul nebuniei, deși o iubeste și acum la fel de mult, suferința și dorul i-au mai slăbit, a încercat să trăiască în absența ei, să se împace cu vitregia sorții. A fugit mâncând pământul, fără să se uite în spate să vadă dacă i-au luat urma, cu siguranță au plecat în căutarea sa, cu puști și cu câini de vânătoare dresați anume să te caute și să te găsească, n-au cum să renunțe la el, dacă proprietarul mai că s-ar putea crede că l-ar lăsa în plata Domnului, diavolul nu se va împaca nicicând cu gândul că i-a scăpat din gheare, gând ce l-a vădat roade totă viața, lua în fugă drumurile ferite, pădurile și locurile ascunse, a alergat neconștient o zi și o noapte și ar mai fi alergat, de n-ar fi căzut într-o prăpastie neobservată la timp. Când și-a revenit, se afla într-un adăpost, oblojit și îngrijit de un bătrân, bun la suflet, după cum avea să constate pe întreaga durată a bolii, ce boală, a fost norocosul norocoșilor, o tăietură adâncă, provocată de colțul ascuțit al unei stânci, i se întindea de-a latul pieptului, bine că era întreg, câte nu putea păți, chiar și moartea l-ar fi putut găsi, mai bine-l găsea. Ce norocosul norocoșilor, s-a prăbușit taman pe versantul stâncos al unei cariere de piatră, după însănoșire, s-a alăturat celorlalți, mulți la număr, aduși aici anume pentru munca pe care o va face și el, cât era ziua de lungă, cărau bolovani de la piciorul coastei pietroase până la calea ferată, aflată la mai bine de două ceasuri de mers pe jos, așa s-a scurs următorul an, până într-o zi, când a luat-o din nou la sănătoasa. Nu știe cât a alergat, poate zile și nopți, poate luni întregi sau ani la rând, când fugi de cruzimea vieții și de robie, nu te oprești până nu-ți cucerești traiul bun și libertatea, fie ea și cea amăgitoare. Frânt de alergătură, stors de puteri și de voință, s-a prăbușit în acest loc, în curtea stăpânului de acum, pe care îl așteaptă, și-l va aștepta oricât, că-i vrednic de asta.

Omul l-a găsit dimineața prăbușit în curte, lac de sudoare, murdar, istovit, flămând și însetat, l-a ajutat cu chiu, cu vai să se ridice, l-a spălat, i-a dat apă, hrană și adăpost, s-a îngrijit și se îngrijește de el, chiar a ajuns să-l îndrăgească, îl îndrăgește ca pe propriul său fiu, probabil și pentru că e un om singur, e o poveste mai lungă, pe scurt, e un venetic în acest colț de lume, neacceptat de oamenii locului. A mai fost un tânăr războinic prăbușit în curtea lui, dar, din păcate, fiind rănit grav, s-a prăpădit, l-a îngropat lângă nucleul din livadă, în afară de tânăr și de el, nimeni nu i-a intrat pe poartă, s-a bucurat de venirea sa, când soarta îi aduce un suflet orosip cu care să împarți singurătatea, bucuria nu are margini. La noul stăpân și-a câștigat din nou libertatea, pare o absurditate, nu poți fi liber și totodată sub stăpânire, dar, fără a mai lungi povestea, că și așa e îndeajuns de lungă, libertatea, cum s-a spus, e înșelătoare. Într-una din zile i-a zis, vom urca împreună muntele cel mare pentru a-i da un nume, dacă lucrurile nu au nume ele fie nu există, fie, dacă există, se pierd, de suntem vrednici, vom izbândi.

Acea zi a sosit, e astăzi, când el așteaptă ca stăpânul să-și pună pe el straietele de sărbătoare și să vină, nu-i vorbă, și el e gătit ca pentru nunta, să vină, să o ia spre munte și să înceapă urcușul. Iată că apare, se apropie, îi verifică șaua, sare pe spinarea lui, îi mângăie grumazul și-l îndeamnă la mers, hai, cu tata, hai, să mergem.

Eseu

Dana Heuberger

De fapt, despre ce mai e vorba ?

1. Astăzi m-am gândit pentru prima dată mai serios că viitorul meu se va numi București și că, orice ai spune tu, ne vom pierde. Și mi-a părut mai rău decât mă așteptam (poate chiar mai rău decât meriți...). Păcat, n-aș fi vrut să ne pierdem așa, pur și simplu, din cauza spațiului. Deși „a fi în spațiu înseamnă a fi unul lângă altul”, cum ne tot zice profa de filozofie, presimt că noi doi nu vom mai fi niciodată cu adevărat unul lângă altul, existând totuși în spațiu, ca două realități cumplite de obiective. Păcatele se plătesc, dar eu nu pot să mă dezamăgesc părinții. De ce contează atât de mult pentru ei kilometrul zero? Măcar dacă literatura s-ar face mai bine la Cluj, așa mai avea argumente. Probabil inutile, din moment ce în capitală mă așteaptă întregul clan, pregătit să mă urmărească și să mă cocolească. Să-i dea raportul mamei, din săritură. Șansele noastre sunt acum sub 5% și, randamentul fiind foarte mic (datorită mediului, deloc ideal, plin de forțe de frecare și de alte piedici), se vor pierde și alea, în timp. Probabil imediat după admitere... Sau cel puțin eu așa cred. Azi am simțit pentru prima dată extrem de serios că mai avem mult prea puțin timp, noi doi. Știu, ar fi fost mai bine pentru tine să nu fi o scriu tocmă acum, când ești încă departe, dar când am făcut eu ce e mai bine, chiar și pentru mine, d-apoi pentru ceilalți? Sunt prea nerăbdătoare, ca de obicei. Și trebuie să-ți scriu ce mă frământă, chiar dacă prevăd consecințele, chiar dacă ne fac rău. Chiar dacă, scriindu-ți, îți simt privirile calde și ciudate de pline de mii de culori, învalundu-mă și încercând să mă oprimească. La București îmi va fi rece și voi ajunge, ca Mircea, să mă apăr la fiecare pas, atacându-mi pe ceilalți cu hotărâre, ca să nu mă termine ei. Voi capitula, anihilându-i. Mă voi pierde până și pe mine, pe jumătate. Mă voi chinuși căutându-mă, căci îmi va fi dor de mine, cea veche, și nu știu ce voi găsi. Și totuși, acolo îmi voi întâmpina viitorul, oricare ar fi acela. Am două loane în mine, care mă sfășie, încercând să mă ajute, și nu-și dau seama că e în van. În van. În van.

Hai acasă, prietene drag!

Tot eu,
tot azi,
tot iarna.

2. Știam că n-ai să mă cauți azi, așa cum mi-ai promis-o, fără să-ți o cer, aseară, că nu vom mai vorbi – străini, așa cum am ajuns să fim – decât întâmplător, poate peste încă doi ani, întâlnindu-ne pe neașteptate pe vreo stradă mirată și ea de cânt seam de departe unul de altul și de slaba licărire din priviri. Aș fi vrut să stăm de vorbă astăzi, ca două prezente reale, și nu luând forma unor rânduri cuminți (nu zic că ar fi neadevărate) împărțite de sărbători, sau aiurea, întâmplător. Cred că mi-ar fi făcut bine dacă aș fi simțit că e adevărată comunicarea (mi te amintesc ca pe cineva, nu spun bun sau mare, ci adevărat, cu care mi-aș fi dorit să comunic mai mult), dar antrenată fiind de tăcerile tale de atunci, pe care le uram pentru că ne îndepărtau, am intuit-o și pe cea de azi. Calmă, și dorind să mă înșel. În fond, pleci mâine, de ce-ți ai pierdut astăzi cu mine din timpul de acasă?

Sunt multe lucruri pe care le-am văzut la tine și nu le-am înțeles chiar deloc, multe reacții contradictorii care ne congelau instantaneu, și multe greșeli. Aș fi vrut să mai vorbim, pentru ca, lucidă fiind (de-abia acum...), să încerc să-mi dau seama dacă am greșit mai mult decât credeam, atunci când am ucis. Deși sfârșitul (de care m-am agățat cu atâta disperare) n-ar fi putut să fie altul. Căci trebuia să fie un sfârșit, sau altceva, teribil de definitiv și de sigur (cât se putea de definitiv și de sigur, pe atunci), ca să mă liniștesc – îmi tremurau prea tare și genunchii și sufletul. Și mâna, scriindu-ți. Nu știu dacă-ți ai dat seama, când mi-ai citit scrisoarea aceea, cât de mult am ucis și cât mi-a fost de greu. Cât de cumplit a fost să trag sfârșitul între noi doi, tocmai când ajunseserăm să îmi fi (mult prea) drag. Îmi aduc aminte de cuvintele mele implacabile și mă întreb cum de m-ai mai căutat ieri. Cum de-au fost suficienți doi ani de zile ca să le ierți. Și cum de n-au fost destui ca să mă uiți. E drept că nici eu n-am reușit, până acum, să scap de amintirea cleioasă a celui sfârșit de februarie – rece, mult prea real, prăvălit peste mine în lipsa ta, plin de premoniții apocaliptice, și fără răspunsuri valabile. De fapt, cred că setea mea de certitudine a fost cauza despărțirii noastre. Tânjeam zilnic după vești de la tine, și atunci când le primeam, în sfârșit, eram atât de epuizată de așteptare încât, deși ar fi trebuit să fiu fericită pentru felul în care mi te dezvăluiai, nici măcar nu mă mai puteam bucura. Nu conta că nu aveai tot timpul din lume ca să-mi scrii, că te tot instruiam așa, pe toate dealurile, ceea ce și te părea absurd, inutil și degradant (în ciuda gradelor oficiale, care îți tot creșteau). Mai aveai doar câteva luni de armată, până să ajungi un fericit T.R.-ist în rezervă, erau însă mult prea multe, pentru amândoi. Urma o vară pe care o prevedeam aducătoare de libertate și de îmbucurătoare schimbări. Ar fi trebuit să muncesc pentru ele, însă nu mă simțeam în stare. Mă învâteam în cerc și nu reușeam deloc să lucrez pentru admitere, eram prea ocupată cu cântăritul șanselor noastre. Urma să fim în orașe diferite, în anturaje diferite, să avem parte de semnale (mult prea) rare, chiar dacă intense, cum mi-ar fi putut aduce toate astea echilibrul după care tânjeam? Eram în plin picaj, și dacă n-aș fi decretat sfârșitul acela, nu știu ce s-ar fi ales de mine. La cât de nesigură eram, o eventuală nereușită la concurs ar fi fost cireașă de pe tort. Și m-ar fi terminat gândul că tu ești student, chiar dacă într-un oraș care nu mă interesa, în timp ce eu aș fi devenit o biată epavă eșuată în balta camerei mele de acasă. Așa că am strâns din dinți și am ucis. Nu știu cât mai îți minte din cele scrise în ultima ta scrisoare, cea pe care am primit-o chiar înainte de banchet. În ciuda lunilor în care te alungasem din gândurile mele, ar fi fost suficient să vii atunci. Să-ți parafezi scrisoarea. Așteptai un semn, desigur, dar n-am putut să-l fac, tocmai pentru că mi-l doream prea mult. M-am topit în tăcere, croindu-mi noua viață. Asta e. Am intrat cu bine la facultate – singura mea căzătură din vara aceea a fost cea de pe scara mașinii 126, în dimineața primei mele probe de concurs. Ar fi putut să fie rău. Definitiv. A fost

însă o simplă rană. La genunchi. Și odată cu rana aceea mi s-au cicatrizat toate temerile, n-au mai avut încotro. Ce mult te schimbă o împrejurare care-ți ar fi putut devia toată existența, dacă n-ai fi reușit să îi eviți în ultimul moment consecințele! Îți recalibrează reperatele, îți curăță drumul, îți șterge copilăriile și falsele deziluzii, te ajută să simți altfel Clipa. Așa că de atunci încoace nu mi-a mai fost rușine nici să visez cu ochii deschiși și apoi să mă trezesc, cu o surprinzătoare luciditate, nici să greșesc, nici să mă lupt și nici să mă bucur. Și nu m-a păpat Bucureștiul. Nu încă. Iar oamenii buni se ivesc în cele mai neașteptate locuri. Și fericirea.

Nu știu de ce mi se par mie necesare explicațiile. De fiecare dată, simt cum mă apropie tot mai mult de realitatea clipele trecute, însă, invariabil, mai rămâne ceva neclarificat în aer, ceva care nu-mi lasă bucuria întreagă. Și, oare, nu scotocesc după o versiune expirată a mea (sau a ta)? După una care nu mai are cum să existe? Aș fi vrut să-ți aud părerea despre noi doi cei străini (și nu să citesc o variantă pe care să o cred cosmetizată), așa fi vrut să-ți spun ce m-a îndepărtat pe mine, să știu ce-ai simțit tu, să te descifrez măcar în ceasul al cincisprezecelea, să-ți vorbesc despre fericirea mea actuală, cu toate că de obicei n-o fac, ca să nu stric vraja. E prea mare popotul de bine pe care îl trăiesc de o vreme încoace, îmi vine câteodată să îmi aștept smerită nenorocirea, ispășirea faptului că nu pot să-mi stăvilesc noianul de fericire care îmi taie respirația uneori, că nu pot să nu recunosc că iubesc. Dar nu despre mine e vorba, nici despre cel care îmi aduce atâta soare, și nici despre viața mea de acum, ci despre empatia rămasă între noi doi, cei aproape străini. Aș vrea să fi fost mai încrezătoare atunci, să fi trăit mai intens clipele acelea frumoase, să te fi ajutat și bucurat mai mult. Mi-e teamă că am fost dorat o sursă de stres. Că e posibil ca tu să fi confundat neîncrederea mea (în ceea ce aș fi putut să reprezint eu pentru tine) cu un perfecționism absurd, plin de snobism. Țiti îmi spunea deunăzi că în liceu eram atât de sigură pe mine încât îl intimidam. Păream că ocolesc cu pași siguri toate problemele, în timp ce eu, biata de mine, mergeam și acționam ca pe sărmă. Și îmi dau seama de-abia acum că e posibil ca până și tu să fi crezut că aveam toate soluțiile, cu toate că singura mea certitudine era că niciunul dintre răspunsurile pe care eram în stare să le găsească nu putea fi valabil.

Știi, n-aș fi scris paginile astea dacă nu ți-aș fi văzut ieri bucuria. N-am descifrat-o, și se pare că nu voi avea ocazia să o fac, mi-e însă suficientă, chiar dacă s-ar putea ca ea să fi fost doar exteriorizarea plăcerii pe care ți-o trezește reîntâlnirea cu o veche (și aproape uitată) cunoștință. Îmi ajunge amintirea strălucirii din ochii tăi, cu toate că nici măcar celulele nu ne mai sunt aceleași ca atunci, d-apoi gândurile! E foarte posibil să nu-ți trimit nici gândurile mele din seara asta, e suficient că le-am scris. Și că mai cred în telepatie. Nu e prea târziu, mai putem vorbi înainte de marea și mult așteptata mea încercare, dar simt că nici măcar nu mai e vorba de devreme sau de târziu, între noi. De fapt, despre ce mai e vorba?

Chenar liric

Marian

Raicu

Identități

Eram eu
erai și tu
zare-n zare
timpul nu

Erai cerul
eu lumina
și se pare
numai vina

Domnișoară
cu povară
eu copilul
preaumilul

ciob de lună
cât o nucă
dor de ducă
-n lumea bună

Și cuprinsul
necuprinsul
zbor de rouă
pe dindouă...

Somn de necuvinte

Când săruta nisipul
lumina ta de grai
Știai și nu știai
Că-mi înflorise chipul

Oglinzile din ape
în zarea călătoare
își fulgerau, bizare
aproape, mai aproape

Scelipirea de năluca
a algelor și-a firii
doar cântecul iubirii
ce sufletul usucă

Se risipea-n cuvinte
șoptite ca o boare
erai plecată-n zare
în somn de necuvinte

Când săruta nisipul
lumina ta de grai
Știai și nu știai
că-mi înflorise chipul.

Țărnm de nuntă

Tu erai lumină
eu eram tăcere -
vină fără vină
arsă-n priveghere

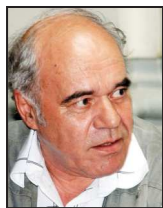
Nunta mea trecută
peste ochii tăi
zbatere uimită
cursă dinspre zei

Lunea spre cer
ca o rugă sfântă
somnia efemer
cei de nu cuvântă

Își cerea popasul
țărmlui fericite
unde numai glasul
nu se mai dezice

Și-unde dimineața
spulberă-n cuvânt
tot ce are viața
mai curat și blând.

Note de lectură

Florentin Popescu

Călătorii, popasuri, conotații culturale și sentimentale

„După mine, cel mai greu în ziua de azi este să scrii (și să scrii bine!) pentru copii... Cum de reușește, totuși, Doina Cernica să o faci, și încă cu brio?” se întreba Dumitru Radu Popa scriind o prefață la volumul *Mierla neagră pe zăpada albă* (Editura Mușatinii, Suceava, 2020), iar ceva mai la vale se simțea dator să precizeze: „Se distinge în scriul ei o subtilă filosofie, accesibilă și celor mari și celor mici, fie că e vorba de nuanțe voltariene, de puțin Jules Renard sau Antoine de Saint-Exupéry...”. Iar altcineva (Mihaela Grădinaru, profesoară și redactor la revista „Bucovina literară” din Suceava) o provoca la mărturisirea pe aceeași autoare scriind: „Toată viața Dumneavoastră a fost o sumă de călătorii. Călătorii printr-o carte, printr-un eveniment, printr-o istorie, printr-o bucurie și tristețe, printr-o oameni. Cum se pregătește călătoria Doina Cernica pentru drum?” „Viețile noastre, ale tuturor, sunt o sumă de călătorii. Pentru care nu suntem pregătiți sau, în cel mai bun caz, suntem insuficient

pregătiți... Învațăm, după puteri și în funcție de dorința, de elanul nostru, din mers...”

Socot că mărturisirea de mai sus ar putea fi – de ce nu? – cel mai potrivit preambul și al notelor de lectură pe marginea celei mai recente apariții editoriale a d-nei Doina Cernica, *Hänsel și Gretel în Pădurea Luminoasă* (Editura Mușatinii, Suceava, 2020), o carte cu un titlu derutant fiindcă, deschizând-o și mai apoi parcurgând-o cititorul are surpriza de a descoperi că nu este o carte de povești, cum probabil s-a așteptat. Și nici de un volum de eventuale comentarii despre literatura pentru copii de la noi sau de aiurea, ci de cu totul altceva – de un jurnal de călătorie la Barcelona, capitala Cataloniei, unul dintre cele mai vestite centre turistice din Spania și din lume, cu locuri și monumente unicate, de o uimitoare originalitate, care atrag anual milioane de turiști de pe întreg mapamondul.

D-na Doina Cernica, scriitoare și publicistă, cu o bibliografie nu prea bogată (toată viața a lucrat ca ziarist la publicații din Moldova) are ceea ce se cheamă experiență, dar și harul scrisului. Al scrisului inspirat și frumos, care i-a permis/i permite să înalțe subiectele aparent comune la rang de operă artistică. O dovedește cu prisosință și în acest aparent jurnal de călătorie. O călătorie de familie, cu șapte nepoieții din trei generații (bunici, copii și nepoți) care au pășit pe pământul spaniol cu scopul mărturisirii de a vedea, de a vizita monumentele din Barcelona.

Spun și scriu că e vorba doar aparent de jurnal de călătorie deoarece, prin conținut, manieră de redactare și nu în ultimul rând ca optica a autorului, cartea depășește granițele genului, situându-se mai degrabă undeva la granițele povestirii decât în arealul unei simple scrieri despre un voiaj.

D-na Doina Cernica le sugerează lectorilor ei, încă de la primele pagini că

este, precum odinioară Al. Odobescu un „călător cu gândul de a scrie”.

Mai puțin „inarmată” cu ghiduri și alte mijloace de orientare în teren, dar mizând pe lecturile anterioare consumate de-a lungul anilor, din adolescență și până azi, autoarea procedează la o dublă inițiere – pe de o parte a tovarășilor ei de drum, iar pe de alta a virtualului cititor. Astfel, statua lui Cristofor Columb, muzeul consacrat lui Picasso, sau cel al figurilor de ceră, arhitecturile lui Gaudi, chiar și Grădina Zoo a orașului sunt evocate ca-ntr-o poveste în care aproape că nu se mai disting granițele dintre real și imaginar, dintre concret și ficțiune. Fără să fantazeze nelimitat și necontrolat, păstrându-se, totuși, în limitele a ceea ce îi oferă lucrurile și monumentele, d-na Doina Cernica are darul și harul de a te ține, cum s-ar zice, permanent în priză: fie printr-o notație fugară, ca de ghid turistic, fie printr-o observație subtilă, fără a se entuziasma peste măsură, păstrând peste tot un echilibru al descrierilor, evocărilor etc.

„Filmul” călătoriei, de o bogăție și varietate lesne de închipuit, reprezintă, pe de altă parte o permanentă provocare pentru lector, pe care scriitoarea îl implică în povestea ei. Parcă de undeva din dosul paginilor călătoria-cărtură ar vrea să spună „Veдеți? Așa stau lucrurile și dacă nu mă credeți, mergeți să vedeți și vă veți convinge și voi că am dreptate!”

Stilul colocolial al scriiturii captivează, iar plășele color sporesc interesul față de astfel de carte. Un volum ce iese din tiparul cunoscut al scrierilor inspirate de călătorii.

Cartea de poezie

Zenovie Cârлуgea

Dincolo de trup

Poet „atipic” șaptezecist - aparținând generației intermediare situate între șaiszeciști și postmoderniști optzeciști (A. Goci), - oscilând cu forță, finețe și „indiscutabilă originalitate” între „discursul îndrăgostit și meditația sceptică” (Horia Gârbea), Alexandru Ciocioi este autorul a peste zece volume de poezii, dintre care amintim placheta de debut „Anticarul de gesturi” (1996), „Arborele de viu” (2004), „Pașarea din secundă” (2009), „Fântâna de vorbe” (2009), „Drumul ochiului” (2010), „Am uitat să vă spun” (2011, 2013), „Petale de zăpadă” (2015), „Pietre de drum lung” (2018) s.a.

Poet citadin cu rădăcini pateme gorjene, Al Ciocioi realizează cu noul volum, *Dincolo de trup*, exprimând un fel de sinteză a temelor și motivelor cultivate până acum în registrele liricii sale, inclusiv poemele în proză. Totul cu un spor de trăire autumnală, evidentă încă de la piesa inițială, „Un felinar”, până la „strigătul ierburii” de lângă zidul cetății” amintirilor nostalgice de „gorunul din grădina copilăriei, evocat în poezia „Strigătul”, care încheie volumul.

Când am plecat pe poartă/ mi-am uitat copilăria”, consemnează poetul care, așternându-se drumului prin „ploaie” și „ger” ca *arcus și pană*, „pentru mângâierea/ de piatră/ de dincolo de stea” („Când am plecat”). Observăm și în data aceasta, poate mai apăsată, ideea definirii creației poetice prin atitudini și gestualități psiho-somatice încercate cu reflecții menite a-i exprima respirația (ce-și caută eliberarea „printr-o fereastră/ încă neterminată”), *inima* pe care „a înflorit inserarea” („Opriți! la margine de umbră” și care întomnându-se „amiroasă a departe/ un departe/ atât de pustiu”), *lacrima*, „de piatră/ a singurătății”, *plângerea* sângelui care „curge sfios pe lamă gemând în fiecare picătură”, *oboseala* și *tăcerile* răscolindu-se „în adâncul trupului”, *mămile* făcându-se întrebare, *inima* cuvântului „totdeauna rotundă” și *gata*, „să se rostogolească spre cerul nevremelnice/ sau golul absolut”, *dorul*, scrijelit între umeri pietrificând amintiri, *mângâierea* „aproape necată în zăpada ruginită/ dintre anotimpuri”, *adorarea* femeii iubite („dimineața plânge/ că nu are chipul tău/ să rămână stăpână și cântec”), amintirea vie a *tatălui* („un părinte/ mai bătrân/ decât rădăcina de neam!”)... În privința acestui din urmă complex tematic, i-aș aminti un versclebru al lui Dan Laurențiu, de memorabilă consonanță suflătească: „amamă corolă de minuni a lumii/ tată dacă ar zice m-aș

bucura”, ad memoriter).

„Să nu rănești zăpada/ din palmele acestui poem!” spune autorul într-un gest exhortativ de artă poetică („Să nu rănești”) și totodată conștient de semnul predestinării sale („un semn străin de carnea mea/ de inima mea”) și al visului „ce aleargă din poartă în poartă/ să vadă cum ar arăta un poem” („Să vadă”). Iată în „Tipatul” o reflecție de adâncime asupra felului în care trăirea deloc confortabilă este sublimată orfic, tintind o apogeeică ipostază: „Tipatul/ hărăzit al poetului/ zboară/ la înălțime de inger/ iar între ei și minune/ pasărea/ cu aripi de durere/ ce știe drumul ei/ se va topi/ pe umerii unei statui/ cioplită cu migală/ de un gând/ a cărui coroană/ de gorun/ respiră un mâine/ ce bucură/ cântecul din poem.” Un frumos poem ca „*Inima cuvântului*” dezvăluie, în retorică lui enunțativă trunchiată stropic, abesiv-apetenta înclinație a poetului pentru asumate și expresive *arte poetice*: „Când cerul/ sărută silaba/ abia născută/ de suflatu tău/ siguranța că mâine/ va fi cuvânt/ îmbracă tâmpla/ cu o idee/ numai de drum știută./ Inima cuvântului/ totdeauna rotundă/ depinde/ cu ce culoare/ este împodobită/ pentru ca ea/ să se rostogolească/ spre cerul nevremelnice/ sau golul absolut!”

Acest itinerariu al devenirii sale poetice („drumul/ dintre mine și statuie”) este marcat de o senzație de epuizare, nelipsind credința în „înflorirea” de mâine: „In oboseala din glezne/ nu doarme nimeni/ mâine înfloresc salcâmi.” („*Adunare*”).

Di Alexandru Ciocioi ilustrează o sensibilitate nostalgic-romantică transpusă într-o poezie de percutantă alură modernistă, căreia nu-i lipsește atenția percepției postmoderne. În versiunile sale întâlnim frecvent „ecourile/ unei poeme stelare!”, imagini nostalgice ale unei timp scurs sugerându-i-poetului un anume „dans al tăcerii” pierdut într-un lanț de soapte „ce leagă muntele/ de răbdarea/ unui nou anotimp”, un dans al unei conștiințe împovărată ce rămâne în definiție „leacul/ unui gest/ a cărui umbră/ e încă vie” („*Dansul tăcerii*”). Un „dans al singurătății” totodată, comunicat dureros cu sentimentul unei apropierii/ dezrădăcinării/dintr-un aliodiu de nostalgică natalitate, precum în poeme: *Aduceri-aminte*, *Vis de copil*, *Câte pășiri*, *De câte ori*, *Unu*, *La poartă*, *Ochii tăi*, *Mai viu*, *Anotimpuri apuse*, *Grinda casei*, *Peste uitare* s.a.

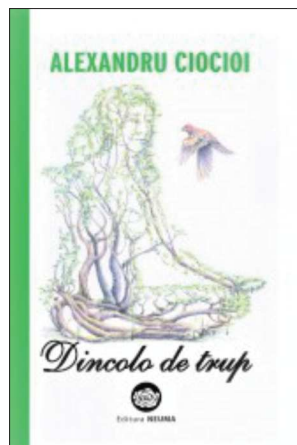
O tăcere, așadar, plină de conținut, care „nu mușcă” ci „ne scoate din noi”, sperând că „mai

putem fi dimineată/ copil și bătrân/ în aceeași doină/ ce poartă ecoul/ unei poeme stelare!” („*Semeția*”). În această vreme „a înlocuirii-n ploaie” și a „zerezii din noi” sentimentul îndurerării itinerante este atotprezent („*Aripa fantă*”).

Poetul notează acum cum „se-năruțesc/ culorile pe tample/ și secundele răd/ ignorând obseala/ din zborul visării/ jumătate absurd” („*În jurul meu*”). Toată această meditație asupra destinului și devenirii sale, toată această larmă de carusel al aducerilor-aminte se produce într-o topografie de urbe adoptată, de unde spiritul citadin al poeziei, cu „felinarul de stradă”, cu „străzile” aprinse și „aleile orfane”, cu „statua din piața mare”, cu „ceasul de la universitate”, „zidurile” cetății, „cântecul aspru al zilei” în pașii bătrânului, în general „o lume răcătă în hotare străine” („*Dorul*”)... De unde și imaginea tatălui care vine dintr-o tradiție, amintit adeseori, punct luminos de referință pentru lămurirea unor interogații de sine, deopotrivă cu impresia profund organică a înstrăinării și ferecării/ închiderii sale într-un topos impus de destin. „Tată, de ce caii nu mai au voie/ să intre în oraș?” („*Străzile*”). Brumarul cu zăpadă și cetini, cu miros de pâine și nuci, devine el însuși „anotimpul/ rămas stinger/ în afara porții”, o vreme de reînforcare în amintire, de revenire „la matcă”, o regăsire de sine întremătoare, un fel de *descensus ab origine* sub imperiul unui timp regăsit etern în freacăta mesianic al suflului meru fântânor. „Decembrie/ un drum întors în matcă/ clopotind un prunc/ ce va să vină/ meru...” („*Decembrie*”). Într-o altă piesă, „*Pe umăr de brad*”, întâlnim imaginea bradului la care „într-o dimineață/ de Octombrie trist/ mă închinase tata!” Sau lacrima din inimă care-i confirmă că „Ceasul/ tălului meu/ batea întotdeauna/ alt timp” („*In inimamea*”).

Cartea este, și într-o măsură, *expressis verbis*, „o veșnică amintire a tatălui meu născut în Tg-Jiu în anul 1909 pe str. 14 octombrie și decedat în București în 1944, când eu aveam un an, dar... sângele apă nu se face!” după cum ne precizează în dedicația autorului.

Și pentru a ne convinge că spiritul gorjenesc îi cutreieră nostalgice, poetul înserează la p.62 poemul *Brâncuși*, un omagiu desigur, nu trâmbitat ca de obicei de scribi neînțiați în ale poeziei, ci încrustat în imaginile unui vizionarism decelat/ strunit într-o cursivitate stropică de trunchieri verslibriste condensate (o caracteristică stilistică a acestei poezii, cum retorică, desigur!): „În fiecare zi/ o

statuie/ numără copacii/ din piața mare/ știind că mâine/ se va naste/ un bocet de lemn/ ce va înlocui/ tăcerea din frunze/ și umbra plângerii/ va ciopli în piatră/ treaptă și floare/ nemuritoare.// Brâncuși/ încă mai doarme/ într-un munte/ de timp.”

Sentimentul de autumntalitate din ce în ce mai apăsător, reflecțiile pe tema timpului care macină existențele, strămătorând tot mai mult itinerariul devenirii sale într-o „geografie” lirică schițată sugestiv, nostalgice adresate aliodului natal, senzația de „captivitate” într-un topos citadin, de oraș cu porțile/ străzile închise, meditațiile definindu-i spiritul în dezvoltarea unor arte poetice, „dumnică mângâiere” a unui eros „fără de prăhană”, dansând „pe anotimpuri apuse”: „Umbră ta/ a rămas lipită de ușă/ și o salută timid/ la fiecare plecare/ rugându-mă/ să nu mă uite/ să-mi alunge neîmplinirea/ ce-mi împodobeste casa/ văduvita de tine.” („*Doi samburi*”).

Lirica aceasta tinde a exprima acele adevăr de „dincolo de trup”, deci o poezie mai mult a reflecției a-transcendente și a ideilor încununate tematic și lătmovite, decât una a „senzației”, a atingerii directe cu obiectele și lumea. O poezie a suflului în care se adună, filtrată și sublimată într-un dolorism reflexiv și nostalgic, o experiență de viață, cu predestinările ei itinerante. Acesta este „adevărul/ din suflului poemului”, cu drumul lui „cubșiri/ între tample”. „Întotdeauna/ o stea deschisă/ iar inima/ domă/ ce înlumină/ o stea/ dincolo de trup!” („*Adevărul*”).

Cu alte cuvinte avem a face cu „supletea” unui lirism de reflecție existențial-nostalgică (folosind lexemul „suplete”, sugerăm conceptul operativ dintr-o lucrare doctorală a autorului în pedagogia specialității), facultate capabilă a ilustra un poet cât mai original și pe deplin exprimat, în contextul cât mai „relaxat”, dinamic, de varii specificități și diferențieri ale liricii noastre de azi.

Cartea de poezie

Nicoleta Milea

Theodor Răpan - un ales al spiritului

Creator „clasicizat” prin 33 de cărți, până acum, dăruit al Cuvântului, devorată de trăirea sa, Poetul, se (re)descoperă pe sine, meditănd la misterele vieții, dar și la eternitatea morții. Scormonitor întru spirit, caută răspunsuri unor întrebări-cheie, sub auspiciile cultului pentru un „Logos înălțător, de estetică purificare spirituală”.

La o primă lectură, cu mintea, dar și cu sufletul, a celor *14+1 Evlavii**, ni se arată El, Veghetorul destinului literar, aflat între două coordonate fundamentale: devenirea firii și condiția tragic-nepunctuoasă a Poetului.

Theodor Răpan – un ales al spiritului!
De ce *Singur*? De ce *14+1*? De ce *Evlavii*?

O conștiință în stare de veghe și un spirit lăuntric se contopesc în metamorfozări lirice, compatibile cu toate vârstele omnirii și revelează esențe ale darului primit: *Poesia!*

E limpede nevoia de recunoaștere a vocii care vorbește prin El.

Solitudinea divină, demnă de o retrospectivă și o introspectivă în reciprocitate, definește o certă reflectare a dorinței cunoașterii de Sine. Dar și triumful Cuvântului care transferă durerea existenței în planul creației, câtă vreme realul și idealul, confruntându-se în dorința atingerii perfecțiunii, generează nefericire.

Poemul *De început*, care deschide volumul, cuprinde cam tot inventarul elementelor fundamentale ale universului cărții: anul, vremea/ Clipa, îndurarea, visul, depărtarea, calea, viața, moartea, Cuvântul, umbra, gândul, neaflatul, crucea, lumina.

Apar și numele a două personaje biblice: Irod, ucigătorul de prunci nevinovați, aici, o teză în sinteză, și Tatăl/ Dumnezeu, imagine a transcendenței ordonate, înțelepte și drepte, Singurul care ne ajută să înțelegem că la perfecțiune nu se ajunge decât prin reconcilierea sufletului cu trupul.

Tăcuta – nenumită – dar care face parte din ceea ce suntem și nu suntem, se substituie, printre altele, porții către Împărăția zărilor/cerurilor – manifestare a sacralității, pe care nicio ființă pământeană nu o poate atinge.

Respectarea necondiționată a unor principii fundamentale nu înseamnă nici găsierea unei formule definitorii, nici restrângerea iraționalului din structura raționalului, două emanații diferite, dar cu aceeași natură divină.

Poetul, un instrument al Providenței, scos din tăcerea sa prevestitoare, pe care de cele mai multe ori încearcă să o îmblânzească, își revelează trăsături

nebanuite, sortit fiind îndurerării și solitudinii, fără de care artistul n-ar crea nimic.

Ispășirea începe odată cu momentul conștientizării armoniei pierdute și primul pas pe care-l face pe drumul Golgotiei, *De singurătate*, Cale pe care descoperă chipul însuși al Poeziei. Nu-i mai puțin adevărat că abia acum energiile creatoare încep să zămislească formele inofensive inspirației: *De tine dau ascunsă undă-n unde!*

Puternica emoție condiționată de rara sensibilitate a spiritului superior, pândit de un destin nefericit, precum și reciprocitatea existențiale, între Cronos și Kairos, impresionează cititorul cărăuia îi dă *De știre*, cu sinceritatea rostirii, *Din cel ce-amfostrămas-a-o fărâșă!*

Restituind cuvintelor sensuri corespunzătoare, le încredințează așezor stări care nu sunt puse la îndoială. Între lumea reală și lumea ideilor, înruditare, iertarea se impune ori de câte ori dezechilibre implicite nu trebuie confundate cu atitudini relativiste.

Neantul interior nu poate fi eliberat de fantasmalele subiectivității decât prin mijlocirea Iisus-ului, devenire izvorâtă din Dumnezeu, *Singur-ul*, nou izvor, mărturisitor al nașterii noastre supreme, și care ne ajută la depășirea slăbiciunilor prin iubire, credință și speranță!

Autenticitatea și vigoarea evlaviei *De iertare* este rodul virtuților transfiguratoare, consecință firească atât a sensibilității poetului, cât și a bogăției spirituale, din care simțim cum răzbate una dintre cele mai intime taine ale trăirii și simțirii sale. Starea binecuvântată a iubirii, hotărâtoare, transferă stări particulare în imagini emblematice, dincolo de curgerile ireversibile, în eternitatea cărții.

Comuniunea dorului, ca țărnie a plenitudinii interioare, cu puternice înrădăcinări emoționale, revelator al condiției umane, conferă nuanțe cu totul particulare liricii metafizice. Dorul de cine? Dorul de ce? Dorul există în noi. Ne naștem cu el. Dorul ne integrează într-o continuitate a existenței noastre în lume. Pentru ca mai apoi, să ne poarte ca o alunecare inconștientă înspre moarte. *De dor*, monadă gnoseologică, ne ajută să depășim singurătatea, la gândul Clipei când ne vor părăsi cuvintele. Și pentru fiecare dintre noi se va întâmpla o singură dată, la momentul iremediabilei întoarceri în timpul primordial.

Motivul umbrei, echivalentul reflectării dublului său, prefigurează chiar prin aceasta ideea ca *modus vivendi*, în menținerea atmosferei *De însoțire*, în jurul căreia este construit poemul. Condamnat la singurătate, cel însoțit de isocidoarea

umbră ne trimite într-un alt univers explicând cele două aspecte, în aparență contradictorii. Percepția amară a lumii trecătoare, conștientizarea efemerității ei, decantarea de orice amintire, toate sunt reflectări ale trecerii omului prin timp. Eul liric, cu ardore, în periplul său, își dezvăluie sinuoasa curgere. Dar nu oricum, ci ca o pecete a propriei sale personalități.

În acest sens, Theodor Răpan reiterează mitul trecerii, de data aceasta nu doar prin timp, ci și prin spațiu, conferindu-le noi sensuri și semnificații poetice: *Să trecem, Doamne, Styxul împreună! E-o treabă grea și, zău, nu se cuvine...! Luntrașul tace. Oare, ce-o să spună./ Că timp de toate încă-i pentru mine?*

Urmărind febril linia întortocheată a vieții, nu se dezice de nicio valoare universală, legată de structura și atașamentul Creatorului, care-și revarsă nemijlocit uluitoarea profunzime în Operă.

Niciun paradox nu-i e străin. O realitate se destramă, în timp ce alta îi ia locul. Învingătoare este cucernicia mântuirii prin scris: *Te chem în vers, o lungă epopee/ Voi scrie-n vis, iubirea să ne-ngroupe...*

Leșarea dintr-o realitate și intrarea într-un vis e ca o distanțare de concret și ca o regăsire a semnificațiilor ascunse ale lumii, care-i sporesc sentimentul singurătății.

Antinomiile existenței nu sunt *De uitare*, pentru că ele, evident, se înveșezesc prin acceptarea sintagmelor întregirii spirituale în drumul spre noile limanuri făgăduite.

Relația cu absolutul, cu ilimitatul este profund marcată *De crezământ*, evlavie convertită într-un manifest al substratului original, care sporește potențialul creator. Esență a universului, Singularul *Pater*, simbol al atemporalității, al unității și al continuității, este aureolarea unei demnități zguduitoare, ce supraviețuiește până în clipa în care nu mai rămâne decât un veșnic prezent al iubirii: *E Raiul gol? Scăpat de-acum de boală./ Mă-nsingur în iubirea doar de Tine!*

Intenția creatoare este materializată în propriul ei limbaj, pe care îl putem descifra la nivelul semnificatului, dar și al semnificantului, căci întregul există, pentru poet, împreună cu părțile sale componente. *De împăcare* este o evlavie ce revelează transpunerea sensibilității dintr-un timp hazardat într-o eternitate prin mijlocirea a ceea ce este trecător.

Stările de incertitudine sunt cele ce-l fac să-și pună întrebări, asemenea

căutătorului de frumuseți în sufletul de absolută singurătate lăuntrică. Prin natura particulară a harului, dar și prin vibrația specifică imprimată Poeziei de visul salvator, *Evlavile* nu condiționează niciodată suprapunerea ispășirii pe simbolul oniric. Meritul neprețuit este al aceluia creator, în care se revelează principiile unei estetici.

Magia cuvântului, născător de lumi, este o reintegrare a Poetului în Dumnezeu *Singur*-ei balanțe la răzvrătire, când vanitatea existenței își revendică supremația.

În fiecare poem, mesajul își caută expresia, *De împresurare!* Problematizarea stărilor și infuzarea sentimentelor vizează înalte trăiri lirice. Implicite de adorație, în sens spiritual, a celui *Sărman poet lipsit de apărare!*

Mistuit de criza acută, provocată la gândul venirii din beznă și al întoarcerii în beznă, renunță la ambiguități și identifică funcția regeneratoare *De luminare*, care-l integrează în ordinea cosmologică refăcută.

Tulburătoarea dialectică a umanului, ea însăși rămasă nedescifrată, încifrează sensuri de adâncime, anticipări metaforice, *De întregire*. Poemul, ca ființare a dramatismului rostirii – contopire cu tainele universului – materializează refacerea unității primordiale.

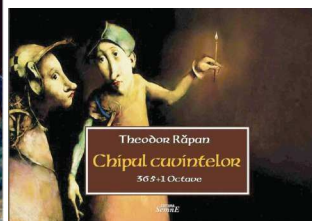
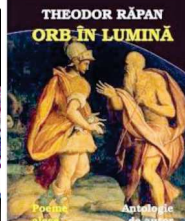
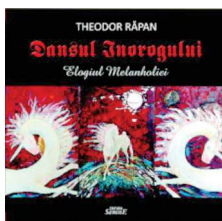
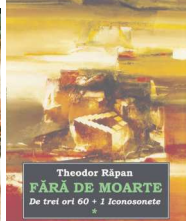
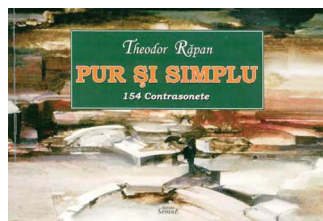
De profundis – Din adâncul sufletului (*Strigat-am către Tine, Doamne!*), izvorât dintr-o sensibilitate care cultivă sacralul, este indisolubil legat de sfâșieri și tensiuni interioare. *Via Dolorosa* este convertită în fapt poetic. Simbolistica, asimilată liric, exprimă o relație particulară cu modelul unei lumi saturate de civilizație.

Prin fiorul original, colaborează la crearea de noi metafore, pentru o Cale plină de obstacole și suferințe, a Poetului, Singur printre Poeți, dar și în fața lui Dumnezeu: *Dau drumul Clipei să pânzească cerul/ Și sap fântâni, chiar dacă dorul doare./ Îți scriu s-o știi, ascuns de noi misterul/ Nu-l vom afla nici dincolo de zare!*

Veșnic în căutarea valorilor, Theodor Răpan descifrează sensuri și încorporează esențe, prin originalitatea capacității de a da răspunsuri marilor întrebări ale existenței. Actul poetului este sacru și creator în nemărginita lui semnificație. De aceea poemele sale sunt reflexul unui crez inițiat al sinelui, în relația cu propria-i viațuire, consumată și împreună sensibil, decantat, eliberator. Ele ne dezvăluie nu doar bogăția unui prototip spiritual, ci sunt și modele singulare metaforice și muzicale.

În plus, „Evlavile” sale intră într-un dialog inedit cu picturile lui **Helmut Kand**, un desăvârșit artist al penelului. Cu ce rămânem după lectura și privirea acestei cărți? Cu bucuria de a prețui Metafora, dincolo de cuvinte, și de a admira nuanțele, dincolo de culcare, chiar dacă *misterul/ Nu-l vom afla nici dincolo de zare!*

* Theodor Răpan, *SINGUR. 14+1 Evlavii*. București. Editura Semne, 2021

Recenzii

Aureliu Goci

Romanul viziunilor multiple

Prezență de multă vreme în presa culturală, afirmându-se ca o personalitate care scria cu egală disponibilitate poezie și proză cu practica gazetăriei semnând articole, reportaje ori semnând lucrări de grafică, d.na Gabriela Stanciu Păsărin a dovedit o predispoziție naturală spre scris. Să mai adăugăm că pasiunea pentru arte și scriitura vine din partea unei personalități cu amprentă identitară de om de știință.

D.na Stanciu Păsărin scrie o proză de tip intelectual dar nu de erudiție, care s-ar putea încadra în imperatiile postmodernității, de coborâre în sinele mărturisitor și, în această ipostază, orice poveste devine o narațiune a interiorității, o coborâre în sinele mărturisitor, o scufundare în complexitatea conștiinței, dar și o revelație a misterului originar. Chiar și titlul trimite la arhetipul ființei, integrat în nume trinitar - Teo, Dora și Teodora - care varietatează percepțiile diferite ale celor trei bărbați care au iubit-o în trei perioade distincte. Sentimentul misterios al iubirii se diseminează în mod personal în trei conștiințe cu caractere aparte, deși este vorba de același obiect al adorației. De aici rezultă și perspectivele deosebite asupra misterelor feminității.

Romanul impunător de 450 de pagini a fost scris dintr-o singură respirație epică în circa 17 luni (martie 2019-august 2020), și dacă ar fi să extrapolăm, nu altfel a rezolvat inefabilul feminității romancierul George Călinescu în „Enigma Otiliei”. În Prefață se

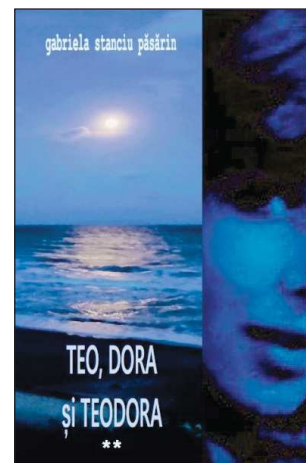
face vorbire și despre conceptele de „sacru și profan” ale lui Mircea Eliade, ceea ce mi se pare un pic cam mult. Personal, cred că multiplicarea imaginii obiectului iubirii s-ar datoră și faptului că bărbații, mai mult decât femeile, se definesc pe trei trepte ale identității - existențial, profesional și sentimental. Altfel spus, inefabilul existenței este armonizat de imperatiile destinului.

Autoarea nu vorbește însă de sentimente psihanalizate, ci de o psihologie erotică cristalizată din dominantele interioare personalizate ce apar în interferențele temporale - deosebit de interesante - din dezvoltarea narațiunii: un trecut al memoriei, un prezent al Jurnalului Teodora și alt prezent, al lui George. Această construcție face ca firul narativ să se expandeze în reflecții asupra punctelor de vedere ce rezultă din viziuni existențiale diferite. Este o proză de o factură mai subliniat intelectuală decât pur și simplu feminină.

Teo, Dora și Teodora este un roman despre utopia fericirii care poate genera variante și dezvoltări multiple - comentarii, snoave, narațiuni sapientiale - pentru că autoarea spune „poveștile” în direct, configurând o structură despre universul feminin în trei perspective masculine, care dezvăluie că bărbații - „sexul tare” - au o atitudine fragilă și oscilantă: *N-am fost în stare să mă decid, să acționez la timp, să iau hotărâri de care să*

mă țin. Am oscilat mereu, gândindu-mă și despiciând firul în paisprezece prea mult, amânând să iau hotărârile care ar fi trebuit. Mi-a fost mai ușor să evadez în munca pe care o făceam cu atâta plăcere, decât să fiu atent și să hotărâsc ceea ce făceam cu viața mea. Asta m-a și pierdut, chiar dacă în meserie am reușit să fiu împlinit. Au trecut atâția ani în care, practic, n-am trăit deloc ca un om normal. Mai comod a fost să-mi văd doar de studiile mele și să fiu absent și orb la minciunile și faptele care se derulau în jurul meu, acoperind adevărul. Mărturisirile acestea seamănă, în sens tipologic, cu spovedaniile personajului masculin din romanul lui Camil Petrescu „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”. Pe coperta a patra sunt reproduse trei fragmente din mărturisirile bărbaților din viața protagonistei, însă ele sunt evident asemănătoare sau înrudite, ceea ce înseamnă două lucruri: că arhetipul feminității este atras nu de diversitatea tipologică ci de arhetipul masculin; și/sau că în psihologia autoarei aceste mărturisiri masculine formează un bulgăraș - de aur? - reprezentând unicitatea sentimentului și contopirea perspectivelor.

Într-o lume a inefabilului feminin și a fluidității sentimentelor ne introduce și Prefața d.nei Ana Dobre: *Misterul este întreținut prin imprecizia ce planează asupra plecării Teodora. Numele personajului își relevă acum semnificațiile.*

Teodora fusese darul lui Dumnezeu pentru George, dar, neputând alege conștient în faldurile profanului, sacrul rămăsese camuflat. I se interzisese astfel accesul la fericire, transcenderea prin iubire rămânând o aspirație.

De apreciat că în universul narativ autoarea nu explicitează și un subtext moralizator, un lucru de altfel cunoscut, că „lecțiile de viață” nu sunt învățate de nimeni sau în orice caz nimeni nu recunoaște acest lucru. De aceea romanul trebuie apreciat din punctul de vedere al spiritului de construcție, care performează mai evident decât interesul filologic pentru stil: este o „felie” de viață substanțială care se citește cu plăcere și ar putea dezvălui fie și o părțică înfimă din misterul feminin.

* Gabriela Stanciu Păsărin, *Teo, Dora și Teodora*, roman, Ed. Beta, Buc., 2020

Lucian Gruia

Treptele iubirii

Romanul Ecaterinei Petrescu Botoncea - *Numele meu este Tu* (Ed. Eikon, 2020) este incitant și actual, plecând de la postulatul că există trei trepte ale iubirii: iubirea dintre bărbat și femeie, iubirea de semen și iubirea față de Dumnezeu (trinitatea divină pentru creștini). Toate aceste trepte se regăsc în romanul menționat pe care îl comentăm în continuare.

Eroii poartă nume generice: Eu pentru femeie și Tu pentru bărbat. Povestea lor de dragoste începe încă de pe vremea liceului când cei doi îndrăgostiți se plimbau seara după ore și apoi se așezau pe iarbă, sub castani, pe malul lacului Herăstrău, privind stelele și luna. Iubirea lor continuă la Facultatea de medicină, în primii ani, după care băiatul, foarte bun la învățătură, trece la Facultatea de filosofie. El pleacă în America și ajunge profesor de parapsihologie și om de știință. Țin legătura prin scrisori de dragoste și poeme despre iubire, care a rămas o mare neîmplinire.

După cincisprezece ani de despărțire, Tu se întoarce în România și tinerii se reîntâlnesc la același han din satul pescăresc de la malul mării unde se întâlniseră înainte de despărțire. Îndrăgostiții comunică telepatic cu frecvența de 7,83 Hz, a undelor Alpha,

descoperite de Hans Berger, care a măsurat cu un electroencefalograf frecvențele electrice transmise de creier pentru gândirea pozitivă. Aceeași frecvență electromagnetică este proprie și pulsației Pământului, descoperită de Winfried Otto Schumann în 1951, astfel încât se poate considera că este frecvența vieții.

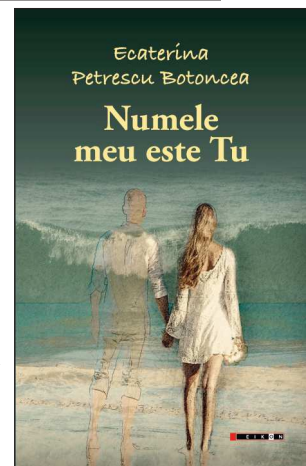
Eroina, Eu, este un alter ego al autoarei, tot doctoriță, care acum, în roman, se îmbolnăvește de Covid și trece prin toate treptele suferinței până când, în final se vindecă. La fel pășește și Tu, la sfârșitul cărții. Finalul este optimist, cei doi se vor căsători, după ce E. u visează sublim: „Iubirea noastră avea nevoie de puteri magice pentru a vindeca inima Pământului și le-am primit, am implantat peste tot generatoare Schumann, reducând efectele nefaste ale înaltelor tensiuni electromagnetice, care au adus molima și au dezechilibrat curenții ionici ai planetei, după repararea inimii mele și a energiei locului unde m-am născut, și după ce ți-am pus inelul de logodnă în deget, mi-am adus aminte cum mă numesc. Numele meu este Tu.”

În ceea ce privește dragostea față de semen, aceasta este augmentată, pe lângă cea creștină și de meseria de medic a eroinei: „până la urmă un medic este un soldat în halat alb pregătit pentru

sacrificiu”. Și încă și mai clar: „Oricât de mulți bolnavi aveam de îngrijit, oricât de mare era Bolnița inimii mele, care, în ani crescuse cât un oraș, simțeam cum dogorește în mine iubirea de oameni...”

Iubirea față de Dumnezeu străbate ca un fir călăuzitor evenimentele epicii, după ce trece prin faza iubirii de semen: „Lubește-ți aproapele! Să îi pătrunzi ființa, să îi dorești binele, să treci dincolo de înfățișare, cultură, țară, religie, până la esențialul lui care este Dumnezeu, dacă poți simți toate astea, ai inimă de creștin!” Cine îl are alături pe Tatăl cereș nu se poate simți singur „căci nimeni nu e poate adevărat singur sub protecția Lui Dumnezeu”. Omul primește la naștere, de la Dumnezeu, o lumină pe care trebuie s-o vegheze până la capătul zilelor, trebuie să intrăm în inima Lui cu lumina aprinsă.

Romanul este construit contrapunctic, momentele de boală alternând cu amintirile frumoasei povești de dragoste trăite de actanți. În finalul cărții, dorința de a deveni amândoi o singură ființă mă duce cu gândul la mitul platonician al androginului. Puterea dragostei dintre cei doi protagoniști este atât de mare încât învinge moartea: „Îmi rămâne în minte, vom muri, dar eu nu cred că vom muri, pentru că după ce un bărbat și o femeie s-au iubit ca noi, transformând timpul în așteptare și apoi

într-o imensă bucurie, niciunul nu poate fi licheizat de o simplă gripă, din energiile lor nu se poate pierde nimic, ele se pot transforma doar într-o nouă viață sau într-o mare creație...”

Întrucât momentele epicii clasice: exordiu, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant și deznodământul nu se respectă (finalul rămânând deschis), romanul este modern, chiar îl putem apropia de „noul roman francez”, inaugurat de Nathalie Sarraute și teoretizat de Alain Robbe-Grillet. Acest tip de roman nu va mai fi ordonat în virtutea cauzalității și a determinismului ci va înainta spre propriile-i semnificații pe măsură ce se scrie. Pe de altă parte, treptele iubirii din această carte incitantă stau sub semnul umanismului cald.

Note de lectură

Nicolae Dina

Călușul - tradiție și actualitate

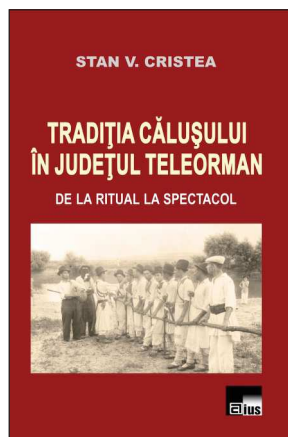
Nu mai surprinde faptul că, de ani buni, **Stan V. Cristea** și-a dedicat preocupările unor lucrări aproape exhaustive privind viața literară românească, publicând dicționare, culegeri de cronici, studii bibliografice referitoare la personalități ale literaturii și culturii românești ale căror viață și operă sunt legate de județul Teleorman. Unele dintre acestea au apărut în câte două ediții, ca să nu mai vorbim despre lucrarea privind legăturile lui Mihai Eminescu cu Teleormanul, a cărei a patra ediție, „Eminescu și Teleormanul. Un caz pentru istoria literară”, a apărut în anul 2020 și care se vrea o cercetare mult mai bine articulată, cu revizuirii și adăugiri, a celor de dinainte, aspect evidentiind, o dată în plus, faptul că autorul, exigent cu sine însuși și perfecționist, nu întrerupe cercetările asupra unui subiect, le continuă cu aceeași acribie pentru asigurarea exhaustivității, reluând subiectul cu aceeași rigoare și probitate profesională, calitățile de bază ale unui istoric literar exemplar.

În aceeași ordine de idei se înscriu și preocupările de etnografie ale lui Stan V. Cristea, publicarea (după mai mult de un deceniu) celei de a doua ediții a lucrării **Tradiția Călușului în Teleorman. De la ritual la spectacol** (Editura Aius, Craiova, 2020, 424 p., LX planșe cu iconografie și 2 hărți privind răspândirea ca obicei și ca spectacol) reliefând o nouă ipostază a cercetătorului infatigabil, bun consilier și admirator fervent al folclorului, al culturii și artei tradiționale, cărora, într-o formă sau alta, le-a dedicat întreaga viață, activând în domeniul culturii și artei, fiind și absolut de master în Managementul bunurilor culturale.

Cartea de față nu este una obișnuită, nu numai pentru că prezintă o obicei românesc ancestral, ci și pentru că autorul ei, chiar dacă în modestia lui nu o recunoaște, realizează o tratare exhaustivă a Călușului și își asumă datoria de a-l menține în conștiința întregului popor român și nu numai, pentru a nu deveni o amintire, așa cum se petrec lucrurile în societatea contemporană în care tradițiile și obiceiurile populare sunt din ce în ce mai puțin cunoscute și, cu atât mai grav, practicate ca atare. În acest sens, chiar dacă autorul afirmă, cu modestie, că lucrarea sa „nu și-a propus să avanseze nici idei și nici soluții pentru strategii de salvare, revitalizezare și păstrare a obiceiului Călușului în Teleorman”, ea rămâne „un studiu de istorie culturală (în sens larg) sau de istorie a mentalităților (în sens restrâns) care privește un anumit spațiu etnografic, delimitat la arii județului Teleorman”, meșteșuguri pentru care Călușul rămâne „una dintre valorile materiale emblematice”.

Noua ediție păstrează, în general, structura celor dintâi, cele șapte capitole dedicate originii, evoluției, semnificațiilor, structurii, recuzitei și ritualului Călușului fiind precedate de o *Prefață* în care autorul menționează premisele de la care a plecat în realizarea studiului (particularitățile teleormănele ale obiceiului „conservând unele rituri străvechi, dar și ca spectacol, ca dans de virtuozitate”), metodologia redactării însemnând documentarea teoretică (*Bibliografia* din final menționând lucrări, dicționare, enciclopedii, studii, articole, cu 128 mai multe decât la prima ediție, dovadă a acribiei cercetătorului), informarea directă prin consultarea unor „foști călușari, coregrafi, animatori culturali”, chestionare (două realizate în județ, care adaugă informații suplimentare la cele organizate la nivel național) și cercetări de teren desfășurate cu sprijinul Direcției pentru Cultură a Județului Teleorman și Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman (care a și sprijinit financiar publicarea acestui masiv studiu), autorul urmărind „pe viu” obiceiul în

câteva localități (Beuca, Plopi-Beuca, Saelele, Negreni, Merișani-Băbăița). O remarcă în plus: de această dată, cercetătorul a folosit și unele informații primite de la Institutul de Etnografie „Constantin Brăiloiu” din București și de la Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca. Finalitatea demersului este dată de „o radiografie exactă, însoțită de un corpus al descrierilor Călușului, așa cum s-a petrecut în diferite localități, și de o bogată iconografie, cu foarte multe ipostaze inedite, a ceea ce a însemnat și mai înseamnă Călușul în Teleorman”. Intenția autorului este aceea de a oferi instituțiilor culturale și autorităților locale „argumente pertinente pentru acțiuni ce pot salva acest obicei de la pierirea lui definitivă”, mai ales că, în anul 2005, el a fost proclamat de UNESCO „drept capodoperă a Patrimoniului oral și imaterial al umanității”, studiul său „de etnografie (într-un sens mai restrâns) sau de etnologie (într-un sens mai larg)” putând fi o „bază de date și de informații, de argumente și de motivații” pentru renașterea și păstrarea nealterată a acestui obicei.

Este de observat aici strădania cercetătorului de a culege informații „din teren”, având în vedere faptul că literatura de specialitate cuprinde un număr mic de lucrări referitoare la Călușul teleormănean, prima descriere a obiceiului, așa cum se practica în satul Segarcea-Deal, datorându-se lui Florian Cristescu, care a publicat la Craiova, în 1910, o scurtă lucrare. „În mijlocul horelor. Chiuituri sau strigăte la horă. Adunate din județul Teleorman”. La aceasta se adaugă puține alte lucrări ale unor etnografi precum Horia Barbu Oprișan, Gheorghe Popescu-Județ, Gheorghe Găman, ca și ale autorilor unor monografii sătești și comunale care au prezentat specificul obiceiului din localitatea respectivă.

Cât privește noutățile din noua ediție, se pot menționa adăugarea unor noi teorii și puncte de vedere privind originea romană sau cea dacică a obiceiului, ca și la evoluția istorică a Călușului, reorganizarea capitolelor al treilea, *Asterearea și evoluția Călușului*, în care sunt cuprinse informații privitoare la tipologia și la contextul european în care se încadrează obiceiul românesc, ținând cont de variantele sud-dunărene, la particularitățile teleormănele în context regional, prezentând „cate o descriere a obiceiului practicat în câte o localitate” din județele vecine (Olt, Argeș, Giurgiu).

Informații noi apar și în capitolul referitor la evoluția Călușului, prin prezentarea felului în care s-a practicat în

mult mai multe localități ale județului, informații obținute atât din cercetarea unor lucrări apărute după anul 2008, cât și prin discuții cu foști vătafi și călușari sau prin observarea directă a colindului cu Călușul în unele localități rurale, în anii 2008, 2010 și 2016, momente în care a constat că din obiceiul cunoscut în secolele trecute „nu au mai supraviețuit decât «rămpeie» și «fragmente», închegate totuși într-un tot unitar, dar care a alunecat mai mult către spectacol, pășind într-o oarecare măsură ariile de ritualitate”, adevăr constat și într-un subcapitol nou, *Semnificațiile Călușului*, unde afirmă că, în zilele noastre, „se observă o deplasare a funcției Călușului din planul ritual [...] în cel ceremonial [...] și în cel spectacular-artistice”, ca o „reprezentare teatrală”, afirmație care explică și subtilul acestui atât de important și de necesar studiu.

Descrieri propriu-zise a obiceiului îi sunt dedicate trei capitole în care sunt prezentate cele „trei niveluri de structurare a semnificației și codurilor rituale” reprezentate de *Ceata călușarilor*, având între 6 și 15 componente (dintre care se disting Mutul, Vătaful, Stegarul) însoțită de Lăutarii și de un Alai, de *Substitulele și recuzita Călușului* (Ciocul, Steagul, masca, falusul, sabia și biciul Mutului, bețele și zurgălăii călușarilor) și de *Ritualul* propriu-zis al obiceiului, de la „naștere”, până la „spargere”, adăugirile în noua ediție referindu-se la „plata” călușarilor și la „întâlnirea” cetelor de călușari, moment de întrecere în care virtuozitatea (fie a vătafilor, fie a întregii cete) avea câștig de cauză, deși, pe la începuturi, era considerată, superstițios, declanșatoare de „calamități naturale, boli și moarte”.

Procesul „destructurării” Călușului în Teleorman, început în prima parte a secolului al XX-lea, constă în „schimbări de semnificație funcționale și structurale”, în funcție de acele „determinări de ordin politic, economic, social și cultural, mai cu seamă după schimbarea de regim politic”, mai ales datorită „opresiunii ideologice comuniste”, fără a neglija și emanciparea rurală „ca mentalitate, mod de gândire și de manifestare în plan comunitar și social”. Totuși, el se manifestă ca spectacol încă din anul 1935 și ia amploare în a doua jumătate a secolului trecut, deținând capul de afiș al numeroaselor „manifestări folclorice și cultural-artistice, de nivel județean și național” și internaționale, la care participă unele formații și ansambluri teleormănele, unele fiindtând până în zilele noastre.

Fosta „Anexă 2” devine acum *Corpusul descrierilor Călușului din Teleorman (1840-2020)* cuprinzând descrieri ale practicării obiceiului în localitățile teleormănele, cu multe adăugiri, mai ales din propriile consemnări de teren, capitol care încheie lucrarea, care are anexate și două hărți surprinzând răspândirea Călușului ca obicei și, respectiv, ca spectacol. Materialul iconografic mult îmbogățit, în sensul că sunt prezentate 123 de fotografii, cu un rol la fel de important precum cele 2384 de note bibliografice extrase din cele 585 de titluri ale lucrărilor care alcătuiesc *Bibliografia* lucrării, fără a uita *Documentarul sinoptic privind Călușul în Teleorman (1840-2020) și Indicele de țări, provincii, județe și localități* (360 de intrări), formând împreună un aparat tehnic valoros pentru cercetători și cititori, atestă, o dată în plus, acribia, rigurozitatea și probitatea profesională a autorului care, nici de această dată nu și dezmințe calitatea de cercetător pasionat, atent și scrupulos, de etnolog de această dată, care realizează o „radiografie exactă” a Călușului strămoșesc, ilustrându-i „prezența atât de semnificativă [...] într-un interval de 180 de ani, cu manifestări ce au păstrat pentru o perioadă de atât de îndelungată rosturile și semnificațiile originare ale obiceiului”.

Gânduri de scriitor

Ștefan Mitroi

Despre fericire, la scriitori și cititori

Parafrazându-l pe Nichita Stănescu, care spunea că scriitorul este un cititor care îi citește pe cititori, putem afirma că cititorul este un scriitor care îi scrie pe scriitori.

Cititorul care este scriitorul știe bine că fără cititul altor cărți și fără cititul oamenilor care sunt cititori, începând cu cei ai cărților sale, el n-ar putea să fie scriitor.

A te bizui doar pe talent înseamnă a nu fi cu adevărat scriitor. Cărțile citite te ajută să fii. Prin cărțile altora ajungi la cărțile tale. Și prin citirea, în permanență, a vieții din jurul tău, a oamenilor, adică a cărților vii care citesc cărțile tale și pe care nu le poți mișca niciun pic. Doar le răfoiești doar de la-ai răfăoit. Pătrund în afunzimea lor doar dacă le-ai căutat, în ce te privește, afunzimele. E o relație de reciprocitate asupra căreia nu poate interveni nimeni.

Cărțile-cititori și cărțile scriitorului își stabilesc ele între ele nivelul de apropiere și înțelegere. Mă citești, te citesc! Te înțeleg, dacă mă înțelegi! Am nevoie de tine numai dacă ai nevoie de mine! Ca în poveștile de dragoste. Chiar despre o poveste de dragoste este vorba.

Lumina ochilor scriitorului, sub care au crescut, pagină cu pagină, cuvintele, până au devenit carte, pare să-i spună luminii ochilor cititorului: ia-le, sunt ale tale acum, sper să fii fericit împreună! E cumva ca în fața altarului, când tatăl își încredințează fiica celui pe care ea și l-a ales de soț, se bucură, dar îl și doare în același timp. Mireasa nu va mai fi fata sa, rămânând, totuși, copilul lui toată viața.

Scriitorul nu mai poate face nimic pentru cuvintele pe care le-a pus în carte, după ce cartea a fost publicată, doar să le poarte de grijă. Nici măcar nu-și poate cere cititorului să-i fie milă de ele. Oricum ar fi, mila este exclusă. Lui ar fi trebuit să-i fie milă când le-a scris. Dar nu de ele, ci de el! Un scriitor care cere milă pentru cărțile sale este un scriitor demn de dispreț. Cărțile știu să se aplece singure. Și să-i aplece și pe cei care le-au scris, umplându-i, c-o sinceritate ce nu poate fi trucată, de glorie sau de rușine.

Scriitorul care este cititorul îl scrie pe scriitor chiar în timp ce citește cartea acestuia. Își înmoaie condeiul în cerneala închipuirii sale și face portretul autorului cărții. O succesiune de portrete, de fapt. Îi desenează, ca să fim mai expliciti, sufletul, care nu e mereu același, se schimbă de la pagină la pagină, sau de la capitol la capitol, ori îi face o schiță a gândurilor folosindu-se de gândurile proprii.

Poate că cititorul e doar un intermediar. Scriitorul e scris de cărțile pe care le-a scris, dar după aceea, când sunt citite, în mintea fiecărui cititor altfel.

Atunci când e cazul, și nu e prea des, mințile cititorilor își dau mâna, dacă putem spune așa, și-i scriu pe scriitorii care contează. Ca portretul să fie convingător, e nevoie ca, pe lângă minte, să participe și inima. De cele mai multe ori, ea are ultimul cuvânt!

Dacă e să ne referim la poezi, pot fi de ajuns câteva poezii. Sau numai una. Chiar și câteva versuri, cu condiția ca-n versurile acelea să găsești cuvinte atinse de lumina ochilor lui Dumnezeu. Feriți astfel de scriitori! Oricât ar părea de mică fericirea acestora, e întotdeauna suficient de mare ca din ea să-și facă și cititorii o fericire numai a lor.

Moromețiana

Titi Damian

Marin Preda: Reflecții, opinii literare, confesiuni și pilde morale

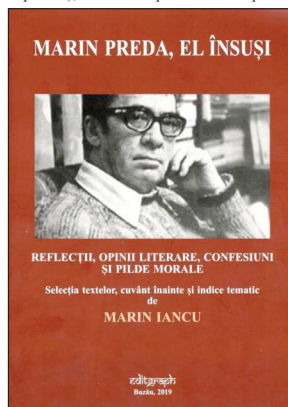
Critica literară este unanimă în a opina că opera lui Marin Preda este una dintre cele mai complexe și mai profunde din întreaga noastră literatură, iar autorul este scriitorul reprezentativ al literaturii române contemporane, în ciuda faptului că înainte de 1989, unii critici l-au mitizat excesiv, iar după 1989, alții l-au contestat, acuzându-l de compromisuri fașiste cu vechiul regim, ori inventând chestiuni extralitere pentru a-i șifona prestigiul. În ultima perioadă diferențele de opinii par să se estompeze, pe măsură ce apar lucrări fundamentale referitoare la opera sa, care, cu rigoare și cu seriozitate, prezintă imaginea nefădărată a omului și a scriitorului Marin Preda doar pe baza documentelor.

Aproape concomitent cu Stan V. Cristea, care a publicat două cărți unice în biobibliografia lui Marin Preda, „Marin Preda - anii formării intelectuale” și „Marin Preda - repere biobibliografice”, un alt împătimit cercetător de vocație al operii prediste, istoricul și criticul literar Marin Iancu, propune alte unghiuri de abordare, într-o primă lucrare, complet nouă pentru cititor, **Dicționarul personajelor lui Marin Preda**, vizând cele aproape o mie de personaje. Autorul urmărește evoluția personajelor (importante, secundare, episodice, cele cu rol de fundal), privind-le dintr-o triplă perspectivă, în concentricele firească: așa cum apar ele în textul respectiv, cu citatele și întâmplările de rigoare, dezvoltându-le cu interpretările personale, ulterior valorificând și punctele de vedere ale criticii, bineînțeles utilizând o bibliografie imensă, menită să epuizeze informațiile despre personajul respectiv.

Cealaltă lucrare semnată de Marin Iancu, despre care ne vom ocupa mai pe larg în continuare, se numește **Marin Preda, el însuși. Reflecții, opinii literare, confesiuni și pilde morale** (Buzău, Ed. Editgraph, Buzău, postf. de Petre Isachi, cu selecția textelor, indicele tematic, cuvântul înainte și bibliografia operii semnate de autor). Pentru a realiza această lucrare de referință, absolut necesară în bibliografia operii lui Marin Preda, autorul a studiat cu răbdare, chibzuință, „cu har și neodihnă la maigne nebunice” (Eugen Negreanu), absolut toate scrierile autorului, ficționale și non-ficționale. Aici Marin Iancu realizează „un efort cărtăresc sisific de selecție” (Petre Isachi), propunând o reexaminare riguroasă a creației, evidențind vastul repertoriu de situații, reacții în fața istoriei ale lui Marin Preda – el însuși un reper moral –, pe care le-a ridicat la rang de norme morale, scriitorul rămânând, de-a lungul întregii sale vieti literare, consecvent cu sine și cu arta sa. Cartea conține exact 1718 texte cu caracter reflexiv, ordonate tematic și distribuite alfabetic, selectate din absolut toate scrierile și dau imaginea, de ansamblu, a portretului moral al unui scriitor de o autentică modernitate, a unui gânditor de vocație, care oferă cititorului un spectacol ideatic plin de strălucire. Ineditul acestor antologii constă în „depășirea granițelor confesiunii autoriale și, implicit, ale comunicării directe” (Nicolae Oprea), cu alte cuvinte, îl descoperă pe Marin Preda nu numai în documentul propriu-zis, ci și în ficțiunea epică. Marin Preda nu ocolește problemele literare și politice, dar se îndreaptă mai ales spre problemele morale, meditănd despre sensul istoriei, țărani și oraș, viață și moarte, fericire și singurătate, răutate și prostie, hazard, conștiința vidului și alte câteva sute de teme. Cartea dovedește cu prisosință că Marin Preda este un cititor de vocație, căci, după propriile-i afirmații, citește nu numai pentru a se instrui, ci, mai ales, pentru a-și limpezi propriile gânduri. Lista întinelor sale lecturi urmate de reflecții poartă nume mari ale literaturii universale, precum Balzac, Dostoievski, Sartre, Camus, Celine, Malraux, Proust, Kafka, Tolstoi, Gogol, dar lista este continuată și cu autori români: Creangă, Caragiale, Sadoveanu, Galaction, Camil Petrescu, Rebreanu, Calinescu, Mateiu I. Caragiale etc., concentrându-se, în mod deosebit spre experiențele și formulele narative moderne.

În opinia lui Marin Preda, creația nu este doar o simplă inspirație, ci o permanentă tensiune sufletească, insistând asupra

faptului că scriitorul este un intelectual angajat, o conștiință civică lucidă, meditănd asupra etern insolubilelor ecuații umane: individul și istoria. Despre istorie descoperim nu mai puțin de douăzeci și cinci de reflecții, din care selectăm: „*Toate ființele umane existente pe pământ fac istorie.*” („Creație și morală”); „*De ce îmi plăcea istoria? Fiindcă aveam sentimentul că trăiesc de atunci, de pe vremea egiptenilor și asirienilor. Aveam 15 ani, dar îmi simțeam gândirea milenară.*” („Viața ca o pradă”); „*Istoria e pasionantă după ce*

faptele care o compun au trecut.” („Delirul”); „*Istoria este vicleană, cine știe ce surprize ne rezervă...*” („Risipitorii”); „*Nimeni, în istorie, venind la putere, nu-și judecă propriii partizani.*” („Delirul”).

Cititorul descoperă în cărțile lui Marin Preda adevărate pledoarii pentru libertate, dreptate și singurătate: „*Singurătatea nu există decât dacă pui un zid între tine și lume, între tine și natură, rupi legăturile și rezezi timpul exterior, rămânând doar la timpul organismului tău care e absurd și fără sens.*” („Jurnal”); „*Libertatea este un triumf uman chiar în adăncuri.*” („Cel mai iubit dintre pământeni”, II); „*Nu se scrie cu voie de la poliție, acest drept al scriitorilor de a scrie este un drept câștigat prin luptă de scriitorii români în societatea noastră și pe care nu-l mai poate lua nimeni.*” („Timpul n-a mai avut răbdare”); „*Cel mai ușor pentru un om care are obișnuința gândirii este să aibă dreptate și cel mai greu să te faci să simți că are și o acoperire sau măcar o neliniște...*” („Cel mai iubit dintre pământeni”, II).

Aproape că nu există domeniu al vieții culturale, literare, politice, sociale, dar mai ales al celei sufletești pe care Marin Preda să nu-l fi explorat și în legătură cu care să nu-și fi exprimat opiniile și pe care Marin Iancu să nu le fi selectat cu deja cunoscuta-i sărguință și inteligență. Iată câteva exemple: despre viață: „*Viața e lumina soarelui, frumusețea pământului.*” („Delirul”) sau „*Viața pentru un scriitor tânăr e o pradă care nu cedează dacă nu știi de unde s-o apuci.*” („Viața ca o pradă”); despre iubire: „*Într-o iubire, sufletul se predă.*” („Cel mai iubit dintre pământeni”, I) sau „*Nu mai prin iubire i se poate deschide omului acces spre marile mistere ale existenței.*” („Cel mai iubit dintre pământeni”, II); despre femeie: „*Rolul femeii este să iubească și să intrinșă floarea iubirii, de-aia s-a dat natura frumusețe și farmec.*” („Cel mai iubit dintre pământeni”, II) sau „*Excursia în sufletul unei femei despre care un scriitor român afirmă că este mai pasionantă decât un voiaj, de pildă, la Istanbul, e posibilă și ea doarește să-i intri pe cărările sufletului...*” („Cel mai iubit dintre pământeni”, III); despre destin: „*Oamenii morali se înșală crezând că un om sortit să facă rău și silă de împrejurări potrivnice să facă bine e un om salvat. Iată marea eroare a creștinismului.*” („Jurnal”); despre creație: „*Creația, un miracol al conștiinței.*” („Viața ca o pradă”).

Memorable sunt și confruntările de opinii ale lui Marin Preda cu cele ale marilor scriitori români și universali. Iată și în acest caz câteva exemple: despre Sadoveanu: „*Mihail Sadoveanu, scriitor român, creator al unui univers de păstori și țărani, aduce un sentiment al naturii de adâncime și amploare unică în literatura mondială...*” („Creație și morală”); despre Dostoievski: „*Mi-amintesc că o primă zguduire de ordin moral am avut-o citindu-i pe Tolstoi și pe Dostoievski.*” („Convorbiri cu Marin Preda”) sau „*Dacă este vorba despre o polemică, aceasta este cu universul lui Dostoievski, pentru că eu cred mai mult în oameni, în omenie.*” („Creație și morală”); despre Balzac: „*Pe Balzac nu-l cred întotdeauna pu cuivânt.*” („Creație și morală”); despre Mateiu I. Caragiale: „*El este cel mai mare liric în proză și cel mai pătrunzător dramaturg în povestire. El știe să cantele când crezi că este narator și să povestească tomnai atunci când zici că își elucidează destinul.*” („Creație și morală”).

În fine, sunt de reținut și reflecțiile lui Marin Preda despre critica literară: „*Obsesia criticii literare de todeauna, a fost, ca și a artiștilor, afirmarea.*” („Creație și morală”) sau „*Nu este aceasta menirea criticii, să lumineze astfel opera cu multiple puncte de vedere, stărnind curiozitatea spirituală a cititorului și evitând primejdia catalogărilor excesive?*” („Creație și morală”); sau despre carte: „*Când citești o carte care îți place, găsești în ea și răspunsul de ce a fost scrisă.*” („Viața ca o pradă”) sau „*Trebuie să gândești și să scrii mult ca să poți lăsa în urmă dăra unei lumini.*” („Cel mai iubit dintre pământeni”, III).

Reflecțiile prediste (maxime, sentințe, aforisme, cugetări, apoftegme) izvorăsc dintr-o profundă cunoaștere a sufletului uman și dovedesc spirit de observație înăscut, argumentând totodată că aforistica autohtonă nu e cu nimic mai prejos decât cea cultivată de către Pascal, Shakespeare, Goethe, Leonardo da Vinci, Voltaire, Hugo, Bernard Shaw, Hegel etc. Totodată, Marin Preda consideră că o carte trăiește nu prin ceea ce intenționează scriitorul, ci prin ceea ce vede în ea cititorul. Aici el poate fi comparat și cu gânditorii autohtoni precum Cantemir, Eminescu, Xenopol, Părvan, Cioran, Noica, Eliade, Vulcănescu, Blaga, Rădulescu-Motru, Calinescu etc. Una dintre cărțile sale de mare profunzime, „Viața ca o pradă”, poate fi raportată, prin informație, prin substanța umană și prin valoarea sa documentară, la „Anii de ucenicie” (Sadoveanu), „Hronicul și cântecul vârstelor” (Blaga), „Memorii” (Lovinescu), „Amalgam” (Rebreanu), „Memorii” (Simone de Beauvoir) sau „Sărbătoare continuă” (Hemingway) etc.

Din toate aceste reflecții iese la iveală **moromețianismul**, elementul care-l face pe Marin Preda să fie unic între gânditori confrăți, fie ei străini sau români, conceptul fiind definit ca „o stare de spirit născută din vizunea noocratică asupra lumii, afilată în dialog activ cu satul metafizic romănesc, teoretizat și eternizat de Mircea Vulcănescu, dar și cu metafizica realului, atât de scumpă lui Ilie Moromete/Marin Preda și consențenilor săi din Siliștea-Gumești” (Petre Isachi).

Prin această muncă sisifică de selectare a tuturor reflecțiilor lui Marin Preda, pe lângă faptul că le oferă cu generozitate cititorului, Marin Iancu realizează, în subsidiar, personalitatea complexă a omului-scriitor Marin Preda, adică o altă imagine, dintr-o perspectivă personală. **Dicționarul de personaje literare și Marin Preda, el însuși** sunt două cărți de amploare rezonanță, în care Marin Iancu a investit timp, inteligență, răbdare, energie. Dincolo de acestea, izvorâte din pasiunea pentru fascinantă personalitate scriitoricească a lui Marin Preda și din dorința de a le pune la dispoziția cititorului, aceste nestemate sunt, înainte de toate, o mare investiție sufletească și documentară. Marele merit al celor două cărți este că ele facilitează cititorului pătrunderea în cel mai sofisticat laborator moral pe care l-a dat literatura română în contemporaneitate.

Chenar liric

Viorel Birtu-Pîrăianu

Fluturi de zăpadă

sunt orb
când lucrurile se dezbracă de înțelesuri
și topăie printre gândurile mele
atunci mă dor atingerile fără margini
precise
uneori te caut în întuneric
cum să te găseșc
știi, ninge iubit...
la plecare am așezat zăpezile pe umerii
tăi
tu te gândeai la fluturi
aceea pe care-i ascundeai în palme
să nu văd
cât de aproape ești

Visul

o femeie mă așteaptă să-i străbat
țărnițele
cum să trec
înainte, înapoi
cum să le despart
cum să le aleg
mă voi așeza poate prea devreme
închizând o durere într-o scoică
o iubire în altă iubire
innopțând tot mai firesc în trupurile
noastre
știi, eu doar conturez spații
vizând să te înlesnesc cu palmele
la asfințit

Surășul pașilor

e seară, e târziuși e iarnă
rătăcesc obosit printre gânduri
uneori plâng în ecouri tăcute
zăpada nu se topește în palma
doar plâng
strigățul este mereu același
un țipăt răscuit în cer
poate am trăit prea mult sau poate
am uitat să trăiesc
în suflet doar surășul duios al pașilor se aude
poate sufeream de prea multă tristețe
poate, odată, ne vom juca și mâine
ne vom împreuna mâinile și vom croi un
vis frumos

Poetul

astăzi nu plâng și nu strig
uitând firesc să mă văd
mi-e pasul pierdut printre zile și nopți
nu știu cine sunt
doar scriu, scriu
atât știu
ce rămâne în urmă, nu știu, nu știu...

Îngerul

se face seară
în jur doar case de ceară
strivisem un înger sub pași
născând infinituri sub palme
timpul alcargă sfărâmând în goană
secunde
mai cade o clipă și ninge
lumină, iubire, nu plânge...

Restituiri

Nicolae Scurtu

Epistolierul Miron Radu Paraschivescu

O dimensiune, mai puțin cunoscută și cercetată, a activității literare a poetului, prozatorului și memorialistului Miron Radu Paraschivescu constituie cea de pasionat epistolier.

În epistolele care s-au publicat, până acum, observăm o anumite vocație pentru amănunț, o aleasă plăcere a comunicării și, desigur, un accentuat ton confesiv.

În contribuțiile mele, publicate în revistele *România literară* și *Comorbiri literare*, am reliefat farmecul epistolelor autorului arhicunoscutei plăchete - *Cântice țigănești*.

Epistolele ce se publică acum sunt trimise Florică Șelmaru, jurnalistă din cele mai bune la ziarul *România liberă* și funcționară superioară la *Cenzură*, precum și lui Pericle Martinescu, prozator, eseist și memorialist aparținând perioadei interbelice.

Revelatoare, sub multiple aspecte, este epistola ce are ca destinatar pe Florica Șelmaru, soția lui Traian Șelmaru, care citește un reportaj al lui Miron Radu Paraschivescu și pe care, în urma unei argumentări temeinice, îl respinge.

Epistola lui Miron Radu Paraschivescu devine, fără intenția sa, o admirabilă lecție de teorie a reportajului și, în final, de teorie a literaturii momentului.

Sunt menționate numele lui Nae Ionescu, Tudor Teodorescu-Branște și Pamfil Șeicaru, care, între cele două cataclisme mondiale, au practicat un jurnalism de cea mai înaltă înțelegere intelectuală și morală.

În atmosfera liniștită de la Vălenii de Munte, unde și-a cumpărat o casă și o livadă, Miron Radu Paraschivescu se dovedește a fi un intelectual autentic, preocupat de scris și de alte probleme referitoare la universul său provincial.

*
Orășul Stalin¹, 14 noiembrie 1953
Florico dragă,

Scrisoarea ta atât de prietenoasă m-a găsit în plină teavură cu mutarea în noua locuință pe care am căpățât-o la București, după ani de zile, și numai grație prieteniei Îcăi Melinescu. Din pricina asta, am tot amănunț răspunsul la scrisoarea ta.

Acuma, cred că e prea târziu pentru ca reportajul ce-l făcusem pentru „România liberă” să mai poată apărea; e în el vorba de începutul toamnei și acum suntem la începutul iernii.

În orice caz, cititorul n-ar putea spune că gazeta voastră este prea prompt informată de un reporter ca mine.

Alteceva ne-ar interesa însă: să stăm pe marginea acestui reportaj al meu, pe care l-aș lua cu un pretext pentru a lămurii păreriile noastre despre ce și cum se scrie literatură, astăzi, la noi.

Bineînțeles, cu mai toate observațiile tale de amănunț, și anume: prezența inoportună a Patriarhului, reducerea la un singur aliniat a criticii împotriva *rătei*, folosirea alui termen decât „gospodăria chibzuită”, cu toate asta sunt indiscutabil de acord.

Sunt, însă, pe manuscrisul restituit de tine, unele însemnări privind *imagini* și *expresii* strict literare, și cu aceste însemnări nu pot fi de acord; de pildă, unde, ca să sugerez atmosfera toamnei din regiunea aceea de livezi și iaurc, scriu că prin curți „se aude grohăitul multumii al câte unui măscur, mare amator de borhot cu sămburi de prună” (citez din memorie) și toată această propoziție îmi e subliniată ca nefastă.

Dar aici e efortul meu de creație artistică, dacă vrei, neizbutită, dar la care nu *recunosc absolut nimănui* dreptul de a mi-o cenzura, tocmai fiindcă asemenea lucruri sunt *ale mele* în primul rând și țin la ele așa cum trebuie să țin un părinte la copilul lui, chiar dacă acest copil nu-l din cale afară de frumos.

Dar cu asta intru în chiar miezul problemei literare de la noi, care m-a paralizat și m-a exclus în bună măsură de la scrisul public, în anii de după 1948.

E vorba de intervenția *gustului* redactorilor (nu numai de ziare și reviste, dar și de edituri!) în textul literar.

Din pricina asta, ceea ce se tipărește azi la noi, când nu e traducere sau recitarea din clasici, e aproape cu totul lipsit de vlagă, de personalitate, de prospețime, fiindcă prin acest concurs (nedorit!) al redacțiilor, s-a ajuns la un fel de „băsic” literar care a reușit să facă total neinteresante gazetele și revistele noastre.

În treacă ție zis, nici amicul nostru Traian² nu s-a ostenit cătuși de puțin să salveze acest minim de libertate creatoare în literatură; n-am să uit câte zile voi avea niște spalturi cu poezii pentru „Almanahul” din Cluj, prin 1951, și asta nu fiindcă poeziile n-ar fi fost bine orientate politic, dar fiindcă *mi-i plăcuseră* lui Traian.

Adevărul e că adevărată „oglindire” a realității în opera de artă, de care s-a uzat și abuzat atâtă, se realizează numai în acest climat de libertate a expresiei care în *chip involuntar și spontan* reflectă un stil de viață propriu vremii și lumii noastre.

Uniformizarea gusturilor nu înseamnă unitate de conștiință, ci doar o sarcină de conștiință, și cenzura aplicată literaturii s-a extins, din păcate, de la rorul ei foarte specific, acela de a preveni strecurarea *adversităților* politice, până la a se impune o *estetică* a cenzurii politice. De-ai și avem literatură pe care o avem, și despre care, mai bine decât orice critic, vorbește cititorul anonim.

Tu îmi scrii, dragă Florico, că în reportajul meu, „noul se pierde într-o mare de amănunte” și puțin degetul tocmai pe ceea ce mă doare.

Dacă n-aș fi crezut cu tărie că asta e chiar stilul cel mai eficace al logodirii artei cu politica noastră, așa fi făcut invers: o zeamă lungă din lozinci și ici-colo, frumos și cuminte, câte un drăgălaș amurg sau vreun duios păstoral.

Eu cred că „tendința” trebuie să cadă doar ca un condiment

(iarță-mi terminologia culinară) într-un tablou cât mai larg, mai variat și mai artistic lucrat, iar nu așa cum se face la noi, câte o expunere, câte un raport politic în care au fost strecurate câteva pliticoase ponciful literare.

Asta înseamnă, cred eu, de două ori o greșală: socotim cititorul prea prost dându-i mâncarea mestecată de-a gata, în loc să-l lăsăm să tragă singur concluzii (*a sugeră* e mult mai mult decât *a plăda*, cel puțin în artă), și astfel facem și ilizibilă presa noastră.

Las deoparte faptul că nu cred în educarea publicului cu metode pedagogice groase, de sonul editorialelor noastre atât de uniforme, de la titlu până la concluzii: „Să luptăm pentru ridicarea...”, „Să însemnăntăm...”, „Să dam un nou avânt...”, „Să strângem...” etc., aceste formule conjunctivo-imperative parcă ar fi fost introduse în presa noastră de dușmanii cei mai abili care urmăreau s-o facă nefastă și respinsă de mase, fiindcă într-adevăr ele au reușit să ne facă să ocolim cu toată grija articolele cu asemenea titluri a cărei singură lectură e cea din ședințele de la întreprinderi, că la radio nu-l mai ascultă nimeni.

Ți-aduci, poate, aminte cum scriam în presa burgheză un Nae Ionescu, un Teodorescu-Branște, un Șeicaru chiar, și cum scrie în cea sovietică un Ehrenburg, de obicei, la persoana întâia, pornindu-se de la un fapt mărunț, cu un ton amical, *intim*, dacă vrei, dar foarte sugestiv și convingător, fiind și captivant, și numai în concluzie, după ce a dezbătut și unele ironii sau aluzii cu dublu înțeles, autorul puneă acest alapăt.

Și, vorba lui Micosian, e rău capitalismul, dar ambalajul îl face bine, și n-ar strica să ambalăm și noi așa...

Iată, dragă Florico, că de la o scrisoare despre reportajul meu, am ajuns până la o adevărată expunere de motive despre presă și propagandă.

Bineînțeles, toate acestea nu sunt decât păreriile și convingerile mele personale, dar m-aș putea lega cu jurământ că, folosindu-se *această* cale în presa și propagandă noastră, ea ar fi avut efect în *adâncime*, transformând și sufletește oamenii, odată cu schimbarea condițiilor social-economice.

Dacă am lungit însă scrisoarea asta, am făcut-o și cu o socoteală ascunsă, anume, pentru a răspunde mai pe larg „invitației” tale de a colabora, cu continuata, la „[românia] liberă”.

Tu știi că eu mă socotesc în primul rând gazetar, și invitația ta n-a rămas fără ecou pentru mine.

Dar ce-aș putea eu face? Ai. aici, o adevărată profesie de credință, dacă tu crezi că în cuprinsul acestor puncte de vedere se poate lucra cu atât mai bine.

Mie mi-ar plăcea să reiau pagina a II-a, al cărui responsabil să fiu, și care s-a devinut o adevărată revistă literară cotidiană, de care (în treacă ție zis) e mare nevoie.

Pentru o asemenea antrepriză, însă, ar fi nevoie să stăm de vorbă și noi amândoi și, dacă am cădea de acord, ar trebui să vorbim și cu Leonte Răutu³, nu numai în principiu, dar și în unele amănunte de ordin tehnic.

Până atunci, toată prietenia mea pentru tine, și te rog scuză-mă față de Traian că până azi n-am fost în stare să-i restitui datoria de la Mamaia, și nici nu știu dacă voi putea s-o fac până la Crăciun.

Miron Radu Paraschivescu

[Tovarășei Florica Șelmaru, personal].

nr. 14 noiembrie 1953
Florico dragă,
Scrisoarea ta atât de prietenoasă m-a găsit în plină teavură cu mutarea în noua locuință pe care am căpățât-o la București, după ani de zile, și numai grație prieteniei Îcăi Melinescu. Din pricina asta, am tot amănunț răspunsul la scrisoarea ta -
Acuma, cred că e prea târziu pentru ca reportajul ce-l făcusem pentru „România liberă” să mai poată apărea; e în el vorba de începutul toamnei și acum suntem la începutul iernii.
În orice caz, cititorul n-ar putea spune că gazeta voastră este prea prompt informată de un reporter ca mine.
Alteceva ne-ar interesa însă: să stăm pe marginea acestui reportaj al meu, pe care l-aș lua cu un pretext pentru a lămurii păreriile noastre despre ce și cum se scrie literatură, astăzi, la noi.
Bineînțeles, cu mai toate observațiile tale de amănunț, și anume: prezența inoportună a Patriarhului, reducerea la un singur aliniat a criticii împotriva *rătei*, folosirea alui termen decât „gospodăria chibzuită”, cu toate asta sunt indiscutabil de acord.
Sunt, însă, pe manuscrisul restituit de tine, unele însemnări privind *imagini* și *expresii* strict literare, și cu aceste însemnări nu pot fi de acord; de pildă, unde, ca să sugerez atmosfera toamnei din regiunea aceea de livezi și iaurc, scriu că prin curți „se aude grohăitul multumii al câte unui măscur, mare amator de borhot cu sămburi de prună” (citez din memorie) și toată această propoziție îmi e subliniată ca nefastă.
Dar aici e efortul meu de creație artistică, dacă vrei, neizbutită, dar la care nu *recunosc absolut nimănui* dreptul de a mi-o cenzura, tocmai fiindcă asemenea lucruri sunt *ale mele* în primul rând și țin la ele așa cum trebuie să țin un părinte la copilul lui, chiar dacă acest copil nu-l din cale afară de frumos.
Dar cu asta intru în chiar miezul problemei literare de la noi, care m-a paralizat și m-a exclus în bună măsură de la scrisul public, în anii de după 1948.
E vorba de intervenția *gustului* redactorilor (nu numai de ziare și reviste, dar și de edituri!) în textul literar.
Din pricina asta, ceea ce se tipărește azi la noi, când nu e traducere sau recitarea din clasici, e aproape cu totul lipsit de vlagă, de personalitate, de prospețime, fiindcă prin acest concurs (nedorit!) al redacțiilor, s-a ajuns la un fel de „băsic” literar care a reușit să facă total neinteresante gazetele și revistele noastre.
În treacă ție zis, nici amicul nostru Traian² nu s-a ostenit cătuși de puțin să salveze acest minim de libertate creatoare în literatură; n-am să uit câte zile voi avea niște spalturi cu poezii pentru „Almanahul” din Cluj, prin 1951, și asta nu fiindcă poeziile n-ar fi fost bine orientate politic, dar fiindcă *mi-i plăcuseră* lui Traian.
Adevărul e că adevărată „oglindire” a realității în opera de artă, de care s-a uzat și abuzat atâtă, se realizează numai în acest climat de libertate a expresiei care în *chip involuntar și spontan* reflectă un stil de viață propriu vremii și lumii noastre.
Uniformizarea gusturilor nu înseamnă unitate de conștiință, ci doar o sarcină de conștiință, și cenzura aplicată literaturii s-a extins, din păcate, de la rorul ei foarte specific, acela de a preveni strecurarea *adversităților* politice, până la a se impune o *estetică* a cenzurii politice. De-ai și avem literatură pe care o avem, și despre care, mai bine decât orice critic, vorbește cititorul anonim.
Tu îmi scrii, dragă Florico, că în reportajul meu, „noul se pierde într-o mare de amănunte” și puțin degetul tocmai pe ceea ce mă doare.
Dacă n-aș fi crezut cu tărie că asta e chiar stilul cel mai eficace al logodirii artei cu politica noastră, așa fi făcut invers: o zeamă lungă din lozinci și ici-colo, frumos și cuminte, câte un drăgălaș amurg sau vreun duios păstoral.
Eu cred că „tendința” trebuie să cadă doar ca un condiment

*
Văleni, 13 iulie 1962
Pericle dragă,

Am avut o mare și îndoită bucurie primind scrisoarea și cartea trimisă de tine. Se vede bine că faci parte din „Inapoiții” care mai practică obiceiul atâtă de rar al îmieri de cuvânt și al mulțumirii printr-o epistolă pornită din inimă, pentru un scut propus în bărlugul meu.

Visita voastră ne-a făcut, te rugăm să ne crezi, o plăcere mai mare decât v-a putut face vouă scurțul popas la noi. (Bineînțeles, că nu ne-am închipuit prea multe în legătură cu proiectul de a deveni vecini).

Dar dacă într-adevăr v-ați simțit bine la noi, o să ne facă plăcere să vă avem mai multă vreme oaspeți.

Deci, pregățiți-vă pentru sfârșitul lui august sau începutul lui septembrie să veniți la noi pe cel puțin o săptămână. Să nu credeți însă că această invitație e gratuită: ea va fi plătită dublu. Întai, prin prezența voastră și apoi, prin contribuția în muncă voluntară pe care veți fi obligați s-o prestați la culesul merelor și perelor.

Bineînțeles, că vă vom plăti și noi cu un tai din aceste daruri ale livezii.

Așa că, te rog să rămâi în corespondență cu noi, ca să fixăm, după 15 august, data sosirii voastre.

Dar și până atunci, voi fi foarte bucuros să mi primesc de la tine câte o misivă. În prima jumătate a lui august, vom lipsi din Văleni. Încă nu știu datele exacte, dar ți le voi comunica mai târziu. Dacă v-am amuzat să stați la noi în lipsa noastră, cu baba Joia care să vă gătească, iar voi să locuiți în odaia mea din pod, scrieți-ne.

În orice caz în zilele de 16-17-18 iulie vom fi la București și vom putea să stăm de vorbă pe larg. Deci, telefonază-mi la 123408, începând de luni seara.

M-a mișcat grozav evocarea pe care-o faci în scrisoarea ta, a primei noastre întâlniri, fiindcă am recitat o secvență uitată din tinerețe.

Foarte simpatice și entuziaste tale soții, de care Lena s-a și îndrăgostit, spune-i cele mai bune gânduri din parte-ne.
Ție, vechea dragoste a lui Miron și salutările entuziaste ale Eleni.

[Tovarășului Pericle Martinescu, Scriitor, Strada Mitropolit Varlaam, nr. 128, București, 26; Expeditor - Miron Radu Paraschivescu, Strada Abatorului, nr. 5, Vălenii de Munte, Reginea Ploiești].

*
Văleni, 11 sept[embrie] 1962
Dragă Periculosule,

Scrisorile tale îmi fac plăcere deși nu înțeleg de ce trebuie să mi scrii mereu numai ca să-mi spun că nu poți veni.

Îmi pare rău că ești bolnav, și-mi pare foarte rău că n-ai putut veni, fiindcă am pierdut în voi patru brate de muncă pe care le-aș fi exploatat la culesul merelor și perelor ca pe vremea celei mai crunte burghezo-mosierim.

Aici e superb, într-adevăr, cu merii plini de fructe, dar pomii și plantele suferă de secetă.

Noptile au început să se răcorească, deși sunt superbe sub luna plină.

Te rog să-i spui doamnei tale multe salutări călduroase de la noi, iar pe tine te îmbrățișează

Miron

P.S.
Între 17-19 c[um]p[un]t sunt în București. Dacă vrei să ne vedem, telefonază-mi. Pa,

Miron

[Tovarășului Pericle Martinescu, Scriitor Mitropolit Varlaam, nr. 128, București, 26; Expeditor - Miron Radu Paraschivescu, Strada Abatorului, nr. 5, Vălenii de Munte, Reginea Ploiești].

Note
Originalele acestor epistole, inedite, se află în biblioteca profesorului Nicolae Scurtu din București.
1. Denumirea orașului Brașov în perioada de început a comunismului.
2. Traian Șelmaru (1914-1999), publicist, cronicar teatral și muzical. A publicat, în colaborare cu Florica Șelmaru, o carte de călătorie - *Turneu în Occident*. București, 1955.
3. Iliă Ehrenburg (1891-1967), scriitor și publicist sovietic. Prozator, pamfletar și memorialist. Cartea sa de amintiri și evocări, *Oameni, mi, viață*, a fost tradusă și publicată și în limba română.
4. Leonte Răutu (1910-1993), om politic și unul dintre cei mai buni ideologi ai comunismului din România și Basarabia.

Te
an fi nevoie să stăm de vorbă și noi amândoi și, dacă am cădea de acord - ar trebui să vorbim și cu Leonte Răutu, nu numai în principiu, dar și în unele amănunte de ordin tehnic.
Până atunci, toată prietenia mea pentru tine - și te rog scuză-mă față de Traian că până azi n-am fost în stare să-i restitui datoria de la Mamaia, și nici nu știu dacă voi putea s-o fac până la Crăciun.
Cătușu -
Miron Radu Paraschivescu

Note de lectură

Cristian Gabriel Moraru

De la poietică la poetică și artă

Când mi-am aruncat prima oară privirea peste coperta cărții lui Iulian Bitoleanu, *Triptic al sublimului. De la poietică și media la poetică și artă* (Ed. Aius, ediția a II-a, revizuită și adăugită, Craiova, 2019, colecția „Drum”, serie nouă, nr. 33), citind titlul și văzând imaginile cu cele trei personalități culturale din cele două țări surori, și anume, Mihai Eminescu și Camil Petrescu (România) și Umberto Eco (Italia), primul gând care mi-a venit în minte a fost că autorul, ambițios cum îl ști(a)m, a urmărit să descopere implicațiile sublimului în operele celor trei titani ai culturii europene, sublimul desemnând, nu-i așa?, un tip de experiență estetică, care se află la cel mai înalt grad de perfecțiune sau de deșăvșire. În estetica romantică, de pildă, Victor Hugo opunea sublimul nu frumosului, ca reprezentanții școlii fiziocratice engleze, ci grotescului, așadar, sublimul și grotescul exprima, în viziunea marelui geniu romantic francez, ideea de excesiv și de superlativ a mai vechii antinomii estetice *frumos-urât*.

Cu toate acestea, consider că Iulian Bitoleanu a plecat în alcătuirea acestui volum, alcătuit din trei capitole distincte, mai degrabă de la accepția conceptului de sublim ca superioritate față de tot ceea ce este comun și obișnuit, așa cum apare precizat și în tratatul *Despre sublim* al lui Pseudo-Longinus, scris, cel mai probabil, în secolul I al erei noastre. Și titlul cărții are oarecum acoperire măcar dacă luăm în considerare faptul că operele celor trei figuri emblematice ale culturii românești și italiene sunt reprezentări ale sublimului care declanșează în cititorii lor cele mai înălțătoare stări sufletești.

Primul capitol al cărții abordează tot opera jurnalistică a lui Mihai Eminescu pe care o mai receptase critic în volumul *Eminescu, jurnalistul cultural complet*, apărut la editura Institutului European din Iași, de astă dată, aplicându-i o etichetă mai originală: *Eminescu sau magul din presă*. Deși concepțiile de românism, naționalism sau patriotism le repugnă celor alăptați la sânul neomarxismului occidental și globalismului, Iulian Bitoleanu nu se sfiște să amintească, într-un prim subcapitol, de *Românismul lui Eminescu*, subliniind următorul fapt: „Patriot de substanță, Eminescu a iubit și a oglindit în opera lui întreaga românie, din toate provinciile, de la cele integrate în România, până la cele extrastăruie, încorporate în imperiile străine: Transilvania, Bucovina (aservite dualismului austro-ungar), Basarabia (cedată lejer rușilor de guvernul vremii), Moravia, Serbia...” (p. 10).

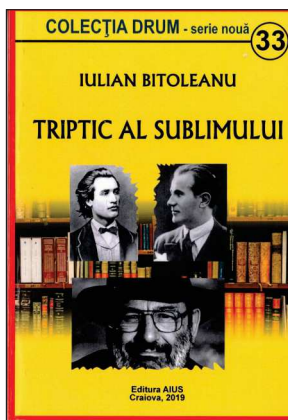
Următoarele secvențe critice din același subcapitol aduc în prim-plan atitudinea intrasigntă a jurnalistului care nu se teme să încredințeze marile imperii vecine care rușeseră fiecare câte o halcă din trupul țării. Spre exemplu, din studiul istorico-politic *Basarabia*, publicat de Eminescu în „Timpul”, la 3 martie 1878, I. Bitoleanu extrage o frază memorabilă și profetică: „A rosti numele Basarabia e una cu a protesta contra dominațiilor rusești” (p. 12). Apud I. B., care interpretează pertinent și obiectiv publicistica în care Eminescu apăra identitatea românilor și militanța pentru emanciparea acestora din imperiile vecine în vederea formării unei Dacii mari, „Românismul lui Eminescu admite două laturi (...): patriotismul și criticismul...” (p. 19).

În al doilea subcapitol despre Eminescu, intitulat *Aportul lui Eminescu în impunerea limbii literare*, autorul reliefează statutul lui Eminescu de părinte al limbii literare românești, precizând: „Eminescu a intuit, ca nimeni altul, binefacerea exprimării normale, fluente, cu termeni precisi, lipsiți de stridențe lingvistice. Erudiția i-a permis să se comporte ca un suveran peste regatul

vocabularului românesc. Limba - avertiza gazetarul - «ar trebui să fie obiect de îngrijire națională.» Dezinteresul duce la pierderea identității de neam, la destrămarea națiunii. Prin decantări, printr-un travaliu pasionant, jurnalistul de la «Timpul» a contribuit la unificarea limbii române în timp și spațiu, la emanciparea ei.” (p. 23).

Al treilea subcapitol, *Competențul gazetar*, subliniază încă o dată, dacă mai era nevoie, apetența lui Eminescu pentru textul jurnalistic scris conform rigorilor presei literare autentice, autorul demonstrând acest lucru cu numeroase excerpte din publicistica eminesciană.

Ultimul subcapitol, *Eminescu între oglinzi paralele*, face o trecere în revistă a felului cum a fost receptată încă din 1870 opera publicistică a autorului *Luceafărului*, pe care autorul, iată, o interpretează, filtrând-o printr-o grilă jurnalistică.

Camil Petrescu jurnalistul face subiectul celui de-al doilea capitol al volumului, intitulat *Camil Petrescu - un febril gazetar încă anonim?*, în care autorul deplânge receptarea deficitară a sectorului jurnalistic din opera autorului *Sufletelor tari*. Iulian Bitoleanu identifică într-un interviu acordat de marele romancier lui Dan Petrașcuin fraza esențială camilpetresciană care funcționează ca o profesie de credință: „Gazetăria a fost otrava pe care am purtat-o toată viața în sânge... n-am căutat antidot...”.

Criticul, care a cercetat îndeaproape opera publicistică a lui Camil Petrescu, îl vede pe acesta urmașul demn în gazetăria al lui Eminescu: „Pentru gazetarul menționat, presa a fost aerul, oxigenul, hrana intelectuală ba la ore matinale, când lectura peste o oră și jumătate, ba la prânz și seara alocând jumătăți de oră ziarelor și revistelor, plus încă o oră hebdomadarelor și revistelor străine. Informare riguroasă, nu glumă!, punere la curent cu vestile, accesarea actualității, gest elevat săvârșit și de înaintașii săi de la «Timpul», Mihai Eminescu.” (pp. 62-63). Cât despre diversitatea publicisticii scrise de Camil Petrescu, Iulian Bitoleanu opinează cu minuțiozitatea istoricului literar care a răscolit tomuri și reviste: „Dintre speciile jurnalistică, Camil Petrescu a experimentat eficient editorialul, cronica politică, culturală, consemnarea, crochiul, reportajul, medalionul, pamfletul, esul (*Galeria sufletului românesc*, în «Universul literar», 1927-1928), foiletonul (O recunoaștere ofensivă, în «Banatul românesc», 1920), medalionul (despre unele personalități - Iorga, Țițeica, Racoviță...)” (p. 64).

În continuare, exegetul analizează textele jurnalistică ale lui Camil Petrescu despre teroarea istoriei suferită la vremea respectivă de țara noastră, în speță Primul Război Mondial. Banatul este considerat drept un fiec propice pentru autorul romanului *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*. Despre perioada bănățeană (mai 1919-mai 1921), iată ce afirmă I. B.: „Rezidentul în cetatea de pe Bega timp de *Trei primăveri* a depus o muncă febrilă la 5 publicații («Banatul», Lugoj, mai-august 1919; «Banatul românesc», 1920; «Limba română», Timișoara, 1920; «Țara», Timișoara, mai-iunie 1920, seria întâi; «Țara», Timișoara, decembrie 1920-aprilie 1921, seria a doua - n. n.), însumând aproximativ 200 de articole pe teme literare, culturale, teatrale, civice...” (p. 67). Concepția despre război a lui Camil Petrescu este luată și ea în vizor: „Publicistul, patriot adevărat, va milita pentru ieșirea României din neutralitate, ca și alți confrăți din Banat, printre care și Sever Bocu, cu scopul eliberării acelor provincii românești încă oprite și al alipirii la țara-mamă.” (*ibidem*). Camil Petrescu în ipostazele de critic dramatic și critic literar este, de asemenea, pus sub lupă de ochiul atent al intrasigntului Iulian Bitoleanu.

Cel mai consistent dintre cele trei capitole este cel consacrat lui *Umberto Eco, un savant nenominalizat la Premiul Nobel*, care ar fi trebuit dezvoltat într-o carte de sine stătătoare pentru a putea fi mai bine receptat. În cele peste 50 de pagini alocate autorului *Numelui trandafirului*, Iulian Bitoleanu reușește să contureze un portret al lui *Umberto Eco par lui-même*, revelând multiplele ipostaze ale creativității echene: profesorul erudit și poliglot, esteticianul, semioticianul, jurnalistul, romancierul etc.

Mai departe, autorul analizează *Modelul semiotic* (propus de Umberto Eco) și *structuralismul european*, fiind cont de toate paradigmele estetico-literare (neoavangardism, postmodernism) apărute în cultura italiană a deceniilor 6 și 7 din secolul trecut.

Vestita lucrare a lui Eco, *Kant și ornitorincul*, care dă titlul ultimului subcapitol al condensatului capitol despre marile savanți și scriitorii italieni, funcționează ca o umbră pentru a adăposti diverse considerații sau acolade critice despre estetica, dar și diferitele studii de semiotică, estetică și teorie literară publicate de Eco de-a lungul vieții.

O solidă bibliografie critică însoțește lucrarea lui Iulian Bitoleanu, fiind dovada irefutabilă că acesta n-a făcut rabat de la a parcurge cu creionul în mână o întreagă literatură exegetică despre cei trei autori aduși împreună în lumina reflectoarelor. De altfel, pe coperta a IV-a a cărții, acad. Tudorel Dima apreciază la superlativ demersul comparatistic întreprins de competențul filolog roșiorian: „Citind lucrarea întocmită de domnul Bitoleanu am fost surprins în mod pozitiv de perseverența cu care a urmărit să înțeleagă și să redea atmosfera intelectuală și culturală în care Umberto Eco și-a lansat cele mai multe dintre ideile principale./ (...) Domnul Iulian Bitoleanu s-a informat asupra evoluției ideilor din secolul al XX-lea din Italia și Franța, dar și din Statele Unite, oprindu-se asupra unor constante inedite, pentru că ele nu era explicit prezente în gândirea modernă anterioară. Astfel, cercetătorul posedă procedeele comparării și al deosebirilor.”

Prin urmare, cartea lui Iulian Bitoleanu, *Triptic al sublimului*, este una insolită în spațiul cultural teleormănean și național, reunind studii originale expertizate filologic despre trei titani ai culturii românești și europene: Mihai Eminescu, Camil Petrescu și Umberto Eco. Un demers critic vrednic de admirat!

Revista revistelor

Literatură și filosofie

■ *Literatura română față de ironia*. În revista „Mozaicul” (nr. 2/2021), Mihai Enc comentează, la modul cât se poate de serios, volumul lui Cătălin Ghiță, „O scurtă istorie ironică a literaturii române. În contrapunctul lui G. Călinescu” (Ed. Aius, 2020), într-un fel, mizând pe două aspecte: un substrat ironic în contrapunct cu viziunea călinesciană, dar și un discurs afirmativ în anumite evaluări, empatia autorului față de unele figuri literare fiind totuși la vedere. Concluzia comentatorului este și ea una empatică, întrucât: „Apariția unei astfel de viziuni nonconformiste, plasate în orizont ironic, de factură postmodernă, ar trebui să fie o veste bună chiar și pentru adoratorii necondiționați ai literaturii noastre din simplul motiv că aceasta este dovada deplinei sale maturități: doar un fenomen care a atins o anumită consistență și contururi bine definite poate fi supus și rezista unui tir ironic.” În plus, „demersul nu este, astfel, unul corosiv, ci mai degrabă un exercițiu necesar consolidării în proporții mai aproape de adevăr al stării unor scriitori și al raporturilor acestora cu ideile estetice, lumea literară și posteritatea lor.”

■ *Respectul față de Noica*. În prestigioasa revistă ieșeană „Convorbiri literare” (nr. 3/2021), Ovidiu Pecican își continuă comentariile despre opera lui Constantin Noica. Sub un titlu care împrumută o sintagmă noicăiană, „În cumpătul vremii”, incisivul noicolog atrage atenția asupra faptului că, în 2012, a apărut a treia ediție a volumului „Șase maladii ale spiritului contemporan”, cu un titlu ușor diferit față de cel al ediției din 1978: „Înlăturarea titlului principal al unei lucrări în favoarea subtitlului cu care a apărut, în absența vreunei dispoziții de tip testamentar a celui care a scris-o, nu este un fapt menit să treacă neobservat și nici una dintre operațiunile legitime, de sine înțelese și acceptate în lumea restituitorilor de carte, acribioși prin definiție.” Căci, la prima ediție titlul complet era „Spiritul românesc în cumpătul vremii. Șase maladii ale spiritului contemporan”. Mai departe, noicologul întărește că „referirea la cumpătul vremii nu era o simplă găsălniță efemeră, eventual oportunista, ci un gând mai adânc și recurent”, pentru că, undeva, „Noica nota că în cumpătul vremii ne trezim, ca români, vii și descinși către veac, tocmai cu lumea aceasta a anonimilor muți de dindărul nostru”. Și continuă: „Prin cumpătul vremii, explică Noica în cuprinsul cărții despre maladii, este de înțeles «conjunctura istorică în care ne aflăm, cumpătul vremii, cum îi putem spune după limba noastră veche...»”, căci: „În momentul istoric când își scria cartea despre limba română, «descinși către veac», adică intrând în istorie, părăsind anonimul transitoric, românii ar avea de partea lor zestrea moștenită de la înaintași. Încercătura anonimului generațiilor dinainte constituie, așadar, pentru el, o zestre prețioasă, demnă de a fi preluată și dusă mai departe, nu un leșt, un impediment, o povară (din nou, polemică anti-cioraniană)”. Accentul pus de noicolog este categoric: „recurența acestei sintagme semnaleză că ea nu poate fi ignorată, pur și simplu”, de aici și speranța că „viitoarea ediție a cărții va ține seama de acest important detaliu, reconsiderându-i locul în titlu și nu numai!”

■ *Ștefan Mitroi, poetul*. În eleganta – și prin prezentarea grafică, dar și prin conținut – revistă ieșeană, „Scriptor” (nr. 3-4/2021), sub titlul „Prezent în timpul infinit”, venerabilul critic clujean Constantin Cublesan analizează volumul de versuri recent al lui Ștefan Mitroi, „Pregătiri de iviere” (Ed. Junimea, 2020, cu un cuvânt însoțitor de Ioan Holban). Poezia acestuia, ne atrage atenția criticul, „se naște dintr-o fascinantă recompunere a timpului încorporat în oameni, urmând un destin cosmic ce se regăsește în retrăirea genezei (...) de către o umanitate pe care Dumnezeu o are în ocrotirea sa și cu care întreprinde o relație de apropiere în așteptarea întoarcerii acesteia la locul de unde a purces cândva, în ceruri”; în plus, în carte este vorba despre „oamenii dintr-un sat esențializat, care întrunește toate datele ființării universale, factologie pe care poetul o devaloează în comportamentul, în simțirea, în evenimentele diurnului cotidian”. Concluzia este că poezia lui Ștefan Mitroi „e gravă în meditația sa dedusă din metaforizarea tuturor elementelor vieții, încorporând însă în discursul său parabolic o notă ludică, enigmatică, lăsând astfel mereu deschisă calea împlinirii visului ca posibilă realitate, precum și a realității în vis”.

E. St. Caligraf

Julian Talianu în dialog cu scriitorul Dumitru Augustin Doman

„Cărțile mele se scriu singure”

– *Vă invit, domnule Dumitru Augustin Doman, să povestiți (pentru că aveți un mare talent de povestitor) cum se simte un scriitor în anul de grație 2015?*

– Mă flatați! Nu știu ce mare povestitor sunt, ca să fiu sincer. Un scriitor se simte în anul 2015 ca un rahat în ploaie, sincer! Îți e o mare jenă să te declari/ recomanzi, în tren sau pe-o terasă, scriitor, că automat ești asimilat cu Mihaela Rădulescu, Mihai Găinușă, George Copos sau Gigi Becali... O mai penibilă situație în acest aspect n-a fost niciodată.

– *Ați citit în tinerețe o carte de care nu vă puteți despărți nici azi?*

– Este vorba nu de o carte, ci de un autor, acesta fiind Ivan A. Bunin, laureat Nobel în anii '30. Prin 1919, a fost denunțat la NKVD că ar scrie subversiv și a fugit din URSS în Franța, stabilindu-se într-un sat. A locuit acolo într-un sublim anonim peste un deceniu până poștașul a întrebat pe toată lumea dacă știa un locuitor pe numele său Ivan Bunin, că are o telegramă de la Academia Suedeză. L-a găsit săpându-și grădina! Când aveam vreo 22 de ani, Nichita Danilov m-a bătut la cap luni de zile să-l citesc, iar eu îi răspundeam că în materie de mari prozatori ruși sunt satisfăcut până peste poate de Dostoievski, Tolstoi, Cehov, în ordinea asta. Dar, când într-o seară, la un anticariat de pe Strada Lăpușeanu din Iași, Danilov mi-a cumpărat și mi-a pus în brațe două volume de nuvele și povestiri de Bunin, traduse de diferite doamne filozofice și stilizate de Ștefan Aug. Doinaș, am intrat într-o lume absolut fermecătoare. Volumele sunt acum ferfeniță. La ora 5,00 în fiecare dimineață recitesc câteva capitole din Biblie, iar la ora 19,00 în fiecare seară recitesc o povestire din Bunin care e scriitorul meu de suflet de câteva decenii. Au scris despre mine vreo 30 de critici, dar niciunul n-a remarcat că să fi influențat de Bunin, și probabil că nici nu sunt, decât poate într-un sens absolut subiectiv. Bunin este un „tolstoian”, în nuvelele de început, admirând modul de viață și de gândire al patriarhului de la Iasnaia Poliana, iar eu sunt un tolstoian în modul de a trăi. După ce stau o oră la computer, îmi pun un pahar de palincă și ies în livada din fundul grădinii, chiar și iarna, îi dau un târcol, admir, văd cum le merge pomilor, și revin în casă liniștit. Iar vara, acum, tot la două săptămâni, dau cu motocoasa prin livadă. Buninian sunt probabil în modul de a scrie, în sensul că încep șapte-opt povestiri și le lasașu ca anii până le găsesc o rezolvare. La Bunin găsim câte o navelă amplă datată 21-23 decembrie 1901, dar găsim și câte o povestire de o pagină și jumătate de carte datată, să zicem, 1913-1932!

– *Cum și când ați început să scrieți proză?*

– Dacă-mi amintesc bine, cred că pe la 17 ani. Eram un elev foarte singuratic. Mergeam la sala de lectură a Bibliotecii Județene de la Turmu Severin și citeam o carte pe zi. Mă simțeam în al nouălea cer. Și acum, viciul meu (pedepsit, de data aceasta!) este lectura în neștire. Ajuns acasă, făceam exerciții de scris și încercam din răsuputeri să nu imit pe scriitorii citiți. Ajunsesem în armată când am debutat în revista Orizont de la Timișoara, care m-a mai publicat de vreo două-trei ori cu texte scrise cu pixul în unitatea militară de la Mangalia.

– *Să tipărești o revistă de cultură în vremurile de azi e o aventură. Ce înlesniri ar trebui să aibă revistele de cultură?*

Din volumul de interviuri „Fără măști de carnaval”, în curs de apariție

– Sigur că e o aventură, probabil că o trăiri pe proprie piele. Deocamdată, Primăria Pitești a înțeles că revista Argeș are deja o istorie, anul viitor ajungând la jubileu, aniversând 50 de ani. Sper ca și după sărbătoare (dacă va avea loc, cum îmi doresc!) să continue s-o finanțeze. Unei reviste de cultură adevărate îi trebuie finanțator sigur, libertate de expresie, toate înlesnirile pentru a-și etala proiectul/programul.

– *Vă invit să discutați de proiecte. Ce aveți pe masa de lucru?*

– Pe masa de lucru!... E un fel de a spune. Cărțile mele se scriu singure, publicându-le inițial fragmentar în reviste sau pe blog. În momentul de față, pe lângă cele șapte cărți publicate, am încă patru în manuscris. Nu știu când le voi publica, motivele economice fiind

insurmontabile. Am un volum de vreo 400 de pagini, toată proza mea scurtă, solicitat de Editura Tipo Moldova de la Iași, am o cărțuțică de 101 tablete (din cele 1397 de pe blog), volumul II din *Generația '80 văzută din interior* și volumul doi din „Cititorul de roman”, carte de cronici despre romane scrise după 2000.

– *Care sunt tinerii romancieri de azi în care aveți mare încredere?*

– Nu-mi prea pun problema în termenii aceștia, tinerii romancieri... Eu citec un roman pe săptămână, despre care și scriu. Dar, nu contează generația. Dintre tineri? Cred în impetuozitatea lui Dumitru Crudu de la Chișinău și în cea a lui Adrian G. Romilă de la Piatra Neamț, dar și în Cristian Meleșteu. Altfel, mari romancieri contemporani cred că sunt

făcut liceul la seral, au fost profesori prin sate inexistente pe harta României sau vânzători în librării și anticariate, săriți de la publicarea cărților, atacați de *Săptămâna* lui Eugen Barbu, refuzați la intrarea în URSS, considerați subversivi pentru literatura română și marginalizați cu bună știință...

– *Care sunt cei mai interesanți prozatori români de azi?*

– Mai sus, am chiar spus (ca să fac rime!). Mai sunt, desigur, un Radu Mareș, Șerban Tomșa (un romancier absolut extraordinar), Constantin Arcu, Viorica Răduță, Emilian Marcu (venind dinspre/ dintre poezii optzeciști), ca și Ștefan Mitroi, Nicolae Stan...

– *Mai am o întrebare: economia de piață îl ajută pe cititor să redescopere plăcerea lecturii?*

– Nu, categoric nu! Economia de piață îl ajută pe cititor să devină vânzător de-o leață puțin peste cea minimă pe economie, din care să-și permită și seara o bere. Circumstanțe în care cititorul nu mai e cititor. Chiar și cititorul pasionat până la maladiv din anii '80, în anii aceștia, a devenit privitor la TV și pe monitorul computerului.

– *Și o curiozitate: cum e vremea la Pitești?*

– Domnule Talianu, nu știți un amănunt din biografia mea. Locuiesc la Curtea de Argeș, la vreo 700 de metri de celebra Mânăstire, și fac naveta zilnic 40 de kilometri la Pitești. Cum de două zile n-am fost la Pitești, răspunzându-vă eu în zi de duminică, ei bine, nu știu cum a fost ieri la Pitești. Dar, am sursele mele care-mi spun că a fost o mare plictiseală, adormeau pisicile în mers pe acoperișuri, lălelele moșiaiu cu floarea-n pământ, iar orice milionar în euro era un Oblomov de tranziție, bând șampanie cu biberonul, că-i era lene să-și toarne-n cupă...

– *Stați liniștit. Știu până și câți vișini aveți în curte!*

